

Megjelenik e politikai, tudományos és művészeti lap minden héten kétszer Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, Hírlője közöl minden hirdetőment egy negyedszert sorától három krajczárért pörpénben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézetbe bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

Előfizetheti helyben a „Világ” szerkesztő hivatalában (Uri-utca 450 sz. a Horvát-házban 1 e asl.) félévre postán 6. külföldben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés a Világ szerkesztő-hivatalának cím alatt keretük beküldetni.



Az 1844-dik évi folyamaltól még néhány teljesszámú példányokkal szolgálhatunk.

Tartalom.

Kinevezések. Halálhírek. Országgyűlési tudósítások: Jan. 25-ken LXXXVid. országos ülés mind két táblán. Vegyes ülés, melyben felolvastatik a magyar nyelv tárgyában kiadott újabb kegy. királyi válasz. — Jan. 23. 24. 26-ka CXLV. CXLVII. kerületi ülések (A megyei kihágások érdemében kiküldött kör. választmányi jelentésnek hátralevő részei feletti tanácskozás folytatása és bevégezése. — Tanácskozás az eskütszék fölött.) Jan. 27-ken LXXXVII. orsz. ülés a mgos Fő RR dekk-nél (Felolvastatik a t. KK és RR-től áthozott üzenet a katonai élemezés és szállásolás tárgyában.) — Orsz. rövid közlés a Jan. 27-ken 1844. ker. ülésről, melyben az eskütszék szavazat-többséggel elfogadták. — Megyei és más vidéki közlések: Sopronmegyei közgyűlés. — Nagy-becskerek városi gymnasiumot alapítványoz.

Szerbia (Örszeesküvés és ennek czéja.) — Spanyolország (De Meer Barcelonában — Campuzano; van Halen ovása 'sat.) — Nagybritannia (Dublinban a katolikusok nagy gyűlékezete. A státusper kezdete 'sat.) — Franciaország (Válaszfelirati tanácskozás. — Molière emléke. — Színpadra került újszámú 1843-ban.) Németalföld (A kölesin és vagonadó iránt. Vagonadó elleni nyilatkozatok.) — Belgium (Vaspályák jövedelme.) Kisfaludy-társaság tartandó közlése. — Pesti műegyesület. Hírlapi kalászkok.

Társa. Nevezetes státusférfiak jellemrajzai (III. O'Connell. IV. Chateaubriand.) Fetelet dr. Nendtvich urnak mint az „Orvosgyógyászati munka bírálójának. (Vége) — Nemzeti színház (Hunyady László) című eredeti daljátékáról. Hivatalos és magán hirdetések. Gabonaár. Pénzkelet. Benavizálás.

A n. m. l. m. kir. ud. Kamra a középonti levéltárnoki hivatalnál Vaverka János nyugalmazása és Stupiczky Imre halálhíre által ürességbe jött bejelentő-állomásokra Visnyey Sándor és Sztráya Ignác eddigi levéltárnoki irnokokat, az ez által nyitott levéltárnoki irnokok pedig Várady József és Szathmari Ignác levéltárnoki járulokokat, végül ezek helyére Székely Ferenc és Székely László levéltárnoki járulokokat alkalmazta. Göger Károly könyvvivői számszámot a n. m. l. m. kir. ud. kamaránál f. é. Jan. 19-ken meghalálozott. Apfenthaler József eszéki királyi sómászáló f. é. Jan. 6-án meghalálozott.

Országgyűlési tudósítások.

Pozsony jan. 25-én LXXXVid. országos ülés mind két Táblán (d. e. 1/2 12re.)

Csak a mai napon tartatván ez új évben orsz. ülés először mind a két táblánál, a szokott újévi köszöntések után Nádor ő fősége, az ő, és a m. fő RRk. vlszont üdvözlését a t. KKhoz és RRhez átvivő küldöttség által a t. KKkat egyszersmind egyes ülésbe is meghívata, melyben a magyar nyelv és nemzetiség tárgyában legújabbán költ kegyelmes kir. válasz felolvastatott.

A magyar nyelv tárgyában 1844. Jan. 23-án kiadott kegy. királyi válasz.

Sacrae Caes. et Reg. Apost. Majestatis, Domini, Domini Clementissimi nomine, Serenissimo Archiduci, Reverendissimo, Reverendis, Honorabilibus, Spectabilibus ac Magnificis, Magnificis, item, Egregiis et Nobilibus, nec non Prudentibus ac Circumspectis Facultati Regni Hungariae, et Partium eidem annexarum Dominis Status et Ordinibus, qui vel in persona vel etiam ablegationibus munere fungentes, nomine Principum suorum pro praesenti generali Dieta Regni, per altifatum Suam Majestatem Caesareo Regiam Clementissime Indicta, congregati sunt, benigne intiman-

dum: Altifatum Suam Majestatem Sacratissimam ea, quae Domini Status et Ordines medio demissa Repraesentationis suae d. d. 11-ae Decembris 1843. in negotio linguae hungaricae Eidem subtraverunt, pro momento rei peremptorio expendisse Consilio. — Atque id imprimis summatim votis Dominorum Status et Ordinum benigne annuere: ut benigna Rescripta, Decreta, Propositiones Resolutionesque Regiae omnes, quae ad Comitum Regni deinceps dimittentur, ipsaque etiam leges sola tantum lingua hungarica condantur et sanciantur. Id vero Eandem benigne curaturum esse, ut cum Articulis diatetalibus simul eorum in latinum et linguae vernaculae versiones, publica auctoritate procuratae, omnibus omnino Jurisdictionibus, via Consilii Regii Locumtenentialis suo tempore transponantur. — Quantum ad caetera: non cupere solum, sed vero in praecipua numeris sui Regi parte altifatum Suam Majestatem Sacratissimam studium illud collocare, ut seculorum necessitudine adstricta mutuae inter Regnum Hungariae et Partes eidem annexas harmoniae ratio, cuius argumento augusti Progenitores Sui non secus, ac Majores Dominorum Status et Ordinum Articulis 120: 1715 et 61: 1741. exstare voluerunt, novo testimonio comprobentur. In horum itaque nexu id item benigne assentitur Sua Majestas Sacratissima, ut Linguae Dominorum Status et Ordinum diatetalis deinceps hungarica sit: eo tamen addito, ut quemadmodum dubitari nequit, Regnicolas Partium annexarum, sui etiam commodi ratione ductos, eo consensuros esse, ut intra proximum etiam legalium, ordinarium Comitiorum sexennium, ad Comitum Regni individua ablegent, linguae hungaricae etiam ad modum gnara, ut intelligere, intelligique ab omnibus commode valeant; ita, si quis fiducia popularium intra tempus hoc munus id ablegationis fungendum acciperet, linguae hungaricae non dum sit plane peritus, hinc expromere suffragium suum, memorato hoc tempore intervallo, lingua etiam latina liceat. — Benigne porro resolvisse Altifatum Suam Majestatem Sacratissimam, ut Expeditiones Cancellariae Suae Regiae Hungaricae-Aulicae, et illae nimirum, quae cum altissimi Nominis Ejusdem subscriptione, et vero quae secus Augusto Ejus nomine intra fines Regni eduntur, ac proinde etiam Resolutiones erga Recursus privatorum, latina lingua concinnatas, reddendae in futurum, linguae hungaricae emanent; Consilium Regium Locum-

tenentiale in quibusvis pertractationibus, ducentisque etiam ipsis gestionis negotiorum Protocollis, Repraesentationibus praeterea altissimo obtutui subternendis, cunctis denique ad Jurisdictiones intra fines Regni constitutas dimittendis Intimationibus, linguae hungaricae facti usum, commercium Litterarum, quod inter Decasterium idem et Supremas armorum Praefecturas, Gubernia porro caeterarum Augustae Domus Ditionum haereditariarum, Jurisdictionesque exteras intercedit, hunc non intellecto. — Eadem, linguae Curiae Suae Regiae, relate ad Causas intra fines Regni motas, omnium praeterea intra fines Regni Tribunalium, ac proinde etiam sacrarum sedum, hungaricam esse, haecque caetera etiam officiosa Tribunalium horum negotia gerere, benigne consentit. Quantum ad correspondentias inter partes annexas, earumque Jurisdictiones, et Jurisdictiones hungaricas spectat: harum intuitu eam esse altissimum suae Majestatis Sacratissimae mentem, ut quemadmodum illae correspondentias hungaricae, ita Jurisdictiones hungaricae Literas earum etiam latinis promte acceptare, pertractare et congruo responso superare debeant. — Eo, ut lingua hungarica in Academia et cunctis Gymnasiis partium annexarum, qua studium ordinarium doceatur, alioquin jam antea disposito, Atque haec sunt, quae altifata Sua Majestas Sacratissima positiva Legge stabiliri benigne admittit; post addendam hinc solemnem altissimum suam Sanctionem Regiam in effectum deducenda. Quod ad linguam educationis publicae: summatim Suam Majestatem Sacratissimam, in cohaerentia sub postremis Comitibus factae in eo benigne sponsonis, quod hoc super objecto Consilium Regium Locumtenentiale benigne audiat, et ad propius explendum, quoad fieri potest, Dominorum Status et Ordinum desiderium, congrua benigne dispositura sit. Sibi requisitis eatenus informationes exhiberi elementer jussisse, harumque in consequentiam nonnulla jam haecenus votis Dominorum Status et Ordinum conformem admodum disposita, caetera vero suo tempore superanda esse. — Quae dum altifata Sua Majestas, Sacratissima relate ad reliquum superius attractae Repraesentationis, acclisque tenorem Semet ad benignam resolutionem suam de 14-ae Martii 1840 referit, Gratia Sua Caes. Regia Dominis Status et Ordinibus benigne propensa manet. Per Sacram Caesarem et Regio-Apostolicum Majestatem, Vienne die 23-ae mensis Januarii 1844. L. adislaus Szogyeny m. p.

az ezen kormányzék és a katonai főhivatalok, továbbá a főséges ház egyéb örökös tartományiak kormányai és a külföldi hatóságok közt folytatandó levelezést. Abba is kegyelmes beleegyezék ő Főlsége, hogy királyi udvari törvényszékének, az ország határain belül indított pörököt illetőleg — ezeken kívül az ország határain belül minden törvényszéknek, és így a szentszéknek is nyelve magyar legyen. 's e törvényszéknek egyéb hivatalos dolgait is ezen nyelven vigyék. Mi illel a kapcsolatos részek, azok törvényhatóságai és a magyar törvényhatóságok közti levelezést: erre nézve ő Főlsége nek akarja, hogy valamint a ma hatóságok a magyar levelezést, úgy a magyar hatóságok azoknak még latin nyelven kelt levelezéseiket is készséggel elfogadják, tárgyalás alá venni, 's rá illelőleg választolni tartozzanak. Az iránt, hogy a magyar nyelv az Academicában, és minden Gymnasiumban rendes tanulmánykép tanítassék, különben is már előbb intézkedés levén tette. És ezek azok, miket ő eszéki királyi apostoli Főlsége tetteleg törvényre megerősített enged, a rájok akadály legfelsőbb ünnepléses királyi megerősítés után foganatba veendőket. A közöltatás nyelvére nézve: ő Főlsége a legutóbbi országgyűlés alatt tett azon kegyes ígérethez képest, — miszerint ezen tárgy fölött a királyi Helytartótanácsot kegyesen kihallgatandja, 's a KK és RRk. oltatásának mihamarábbi betöltése iránt, kegyesen intézkendik — aszükséges véleményadást kegyesen megparancsolta, minek következtében némelyek-re nézve már eddig is a KK és RR kívánatához képest intézkedés tétetett, a többire nézve pedig annak idején fog tétetni. Ezek szerint midőn ő Főlsége a fölebbírtintett fölrásnak és esatolványának többi tartalmára nézve az 1840 dik évi martius 14. dikén kiadott kegyelmes királyi válaszához ragaszkodik, eszéki királyi kegyével marad az ország KKknak és RRknek Bécsben jan. 23-án 1844. Szogyeny László s. k.

A VILÁG TÁRCZÁJA.

Nevezetes státusférfiak jellemrajzai.

Barera után

III.

O' Connell.

Irlandnak bátor apostola ő, és szabadságának rettentelven védelmezője, ki ékesszólással adja elő hazája nyomorait és Anglia zsarnoklásait; az ő szava harsogtatja az alsóházban egy elnyomott nép kiáltásait; hatalom ellen emelt panaszai fenyegető erővel 's az igazság hatalmasságával bírnak.

Azonban, úgy látszik, O' Connell nagyon eltér azon szóhadományoktól, miket jeles irlandiak a tizenhétézadik századból hagytak. Thierry Agoston, Irland feletti jeles czikében, felfogván ama tizenhétéz év történetét, melyek folytán ez ország szabad parlamenttel bírt, 's a forradalom végrehajtását megkísérelte, megmutatá, mikép az elkezdett reformot intéző jellemnek inkább politiceinak kell lenni, mintsem vallásinak, nehogy csupán mulékony kereszties haddá válják. O' Connell fölöttébb eltérvén hazája felvilágosult férfainak ezen hagyományaitól a sokaságot hitágazatnál fogva igazta fel; ő úgy van, mint egy ktrály, mikép ezt az alsóházban szemére is lobbanták, vagy legalább mint egy pápa, olly eszelekvő ő, 's úgy engedelmeskednek neki; nem tudhatni, minő czéja van, 's ő azt maga sem jelöli ki tisztán; de azon uton, mellyen megkezdte szövetkezését ezen szerencsétlen népséggel, mellyet ő kénye szerint mozdítgat, nem remélheti, hogy a parlament döntendi el a kérdést. Itt, az ellenkező pártok bíráskodása alatt, ilyenemű, sok idő óta elmérgezett panaszok nem találhatnak módot csak valamelyes egyezkedésre. — Az uio ezen felbontása sem békés sem észszerinti eszköz nem lehetne. Ezer meg ezer feloldhatlan ellenmondásokra vezetne, 's olly felhevülésre szolgálja jelzőül, mellyet O' Connell és Irland ugyan jogosnak találhatnak, de mellyet a bristolai csatorna tulsó részén soha sem fognak helyesleni. Ilynemű szabadságokat venni kell, nem kérni. A mi az angol miniszteriumnak e fontos ügyben magaviseletét illeti, az nem igen látszik alkalmasnak olly nagy veszély lecsillapítására.

IV.

Chateaubriand.

Chateaubriand kétségkívül a régi kormánynak azon nemesembere, kiben legtöbb vallásosság, feudalismus, és bölcsélet, legtöbb zsarnokság, tanultság és döröcség, legnagyobb irodalmi műveltség és követelés, leggyakorlottabb stylus 's legtöbb politiceai nagyravágás van. Híre mind ezen elemekből van szerkesztve, mellyek a milly összeférhellenek, szint olly rendkívüliek mind egyesülésük mind eredményök tekintetében.

Ezen nagy író a tizenkilencedik században megmutatá a „Kereszténység szellemében, hogy vallásból megmutatni nem csinálnak-e belőle a kormányok eszközt politiceai 's világhatalmi czelokra? Az ő „vértanú”-ban behi-

zonyitá, hogy a francziáknál sikerrel vegyitheti össze világit és szentséget, pathos és stylust, 's hogy ügyesen kapcsolhatni az igazságot a hazugsághoz. „Jeruzsalem! utjában azt tanítá, hogy lehet valaki keresztény hit nélkül, zarandok istentelenség nélkül, vakbuzgó vallás nélkül, képmutató divat-hangulatnál fogva, bölcselő, rendszer nélkül, 's hogy az ember egészen-egyedül szent kereszt-táborozást, 's utat tehet Judaeába a nélkül, hogy Konstantinápolyból kilépne.

Ezen hazája-hagyott történetész már a tizenhétézadik század végén is behizonyitá, a „forradalmak feletti erkölcsi értekezésében” (megjelent Londonban 1797.) hogy democratia 's monarchia embere egyszersmind, véleményben bourbon-pártoló 's királyölő, istentagadó és katolikus, iratainál fogva vadember, erkölcesinél fogva művelt, történet- 's regényíró szellemnél fogva.

Ezen politiceai férfi megmutatá legutóbbi időben, hogy nincs ügy a népek számára a zsarnokság 's feudaliszmuson kívül, hogy háladatosság nem gáttalhat nemes író abban, hogy valamely hatalmas ellen. midőn bukik, ki ne keljen, 's hogy, rendkívüli esetekben fel kell forgatni minden eszméket, büntetni a véleményeket, a mulat vadolni a jelent fonnaszantni, a jövőt felfalni, 's hazáját felgyújtani, hogy azt boldogjá tessük.

Szabadelvű royalista, alkotmányos aristocrata, monarchicus feudalista lévén egy személyben, vakbuzgó pártolója ő a sajtószabadságnak, 's a Bourbonok idős dynastiájának. Irásmódja nagyszerű, gondolatai 's mondaitában nemes-ség van. Szabadelvű akarat-kijelentéseit királypárti indulatokkal hozza kapcsolatba. Ő Francziországot bourboni mo-

Miután a t. KK. és RRk. a mgos fő RRk. tereméből visszatértek: Széll ítélőmester ujjal olvasta a magyar nyelv tárgyában érkezett k. k. választ, melynek azonnal leendő kinyomatását a KK és RR kérelmére elnök ő excéja megígérte. A k. kir. válasz felolvasatása után néhány követ óvatos nyilatkozatot tévén az iránt, hogy a decemberi országos ülések naplója csak tegnap jelent meg nyomtatásban: elnök ő excéja felszólította, hogy az orsz. napló megjelenésének akadályait jövőre igyekezzenek elhárítani, nehogy hasonló akadályok által a KK és RR joga az országos napló iránt veszélyeztessék. Ezen felszólításra, melyet az egész tábla közfelkiáltás által magáévá tett, elnök ő excéja ígérte, hogy, a mennyiben tőle függ, a RR ezen kívánatának jövőre nézve szintugy eleget teend, mint tőn a multban. Ezen elnöki nyilatkozat után H. megye követe felolvasá utasítását, melyben a megyei RR az október 12kei leirat ellen tiltakozásukat, a kinevezett elnökségnek a közelebbi mult decemberi eljárás következtében pedig bizalmatlanságukat jelenték, 's követeiknek megahagyák a választott elnökség sürgetését. Ezen utasításra elnök ő excéja sajnálatát jelenté ki, mivel általa H. megye rendei azt vonák meg az elnökségtől t. i. mi legnagyobb, a bizodalmat, mely annál fájdalmasabb, minél inkább érzi, hogy a magyar nyelv körül kötelességét pontosabban teljesít mint valaha, 's ezért az országos RR sem nyilvánítottak bizalmatlanságot; ennél fogva reményli, hogy ha H. megye rendei a körülményekbe beljebb hatnak, vissza fogják adni a jelenleg elvont bizodalmat. Z. megye követe küldői utasítását a fentebivel egészen ellenkező értelemben nyilvánította; mert küldői a decemberi óvások határozatot, mely a horvátországi követek latin beszédét a naplóba iktatni nem engedí, azért nem pártolhatják, mivel ez a naplónak rendeltetésével, mely nem más, mint az ülésben mondottak hí tolmácsolása, merő ellentétben áll. Végre elnök ő excéja a tisztelkedés végett mai napon kinevezett küldöttséget megbízta, hogy a m. főRR legközelebb tartandó ülésébe a katonai élelmezés és szállásolás tárgyában készült üzenetét a KK és RRnek vigye át.

Januar 23. CXIV. kerületi ülés.

(Tárgy: A főispánok kihágásai korlátozásáról szóló p. t. törvényjavaslat egyes pontjai, 's aztán a m. kihágások érdemében kiküldött választmányi jelentés 31. §-a feletti tanácskozás.)

Ülés kezdetén a turmezi gróf a Zágrábmegyei nemesek aláírásával újabb petítiót nyújtott be a t. KKhoz és RRhez, 's kérte őket, hogy tegyenek már valahára e tárgyban némi lépést ama szegény nemesek megnyugtására. E folyamodás felolvasatván, az elnökség az illyesnemű tárgyak megvizsgálására kiküldött választmányhoz látá utasítandónak: de azon oknál fogva, hogy az ugyancsak megyei nemesek által september havában beadott, a jelenleginél nyomosabb folyamodás sem utasítottat oda, hanem a turmezi sérelemben felírásához mellékeltetni rendeltetett, — ez is közíratra bocsátatott, hogy ha majd a m. főRRtől a turmezi sérelem tárgyában válasz-ízenet ájtjövend, ez akkor minden követnél kézen lehessen. Szóba hozatott e jelen tárgy alkalmával egy m. követ által az is, hogy már 5 vagy 6 hete, hogy a m. főRR. ülést nem tartottak, holott a RR. több fontos tárgyat, milyen többek közt az „élelmezési munkálat“ is küldöttek által hozzájuk, 's hogy szóló ebben igen megütközik; mert e miatt majd oly nagy halmaza lesz a m. főRRnél a tárgyaknak, hogy nem értekezhetnek a RRkkel. Mondá továbbá szóló, hogy a m. főRRnek is vannak a nemzet iránt kötelességeik, 's hogy polgári kötelességük üléseket tartani. Ezeknél fogva

kiváná, miszerint az elnökség szólítsa fel személynök ő excéját, hogy nádor ő főhét kérje meg gyűlés tartására, hogy ezen szóban forgó turmezi sérelem, mely a körülmények által most még súlyosbult, továbbá az élelmezés, ker. napló 's a vallás tárgyában ízeneteiket a m. főRRkkel bevégezhessek. Szólónak ezen indítványa elfogadtatott, — Ezután a ker. jegyző által a főispánok korlátozása iránti p. t. törvényjavaslat olvastatott pontonként, melyet is könnyebb megérthetős kedvéért itt egész terjedelmében kiírni szükségesnek véltünk.

III. Fejezet. A főispánok és illetőleg helytartók kihágásairól.

58. §. A főispánok és illetőleg helytartók mindazon esetekben, midőn a jelen törvény által nékik, mint a választói gyűlések elnökeinek eleikbe szabott kötelességeiket nem teljesítik, vagy azzal ellenkezőt eszelekesnek: a bünt. törv. könyvben általános megnevezetesen kívül különös hivatal-visszaélési vétket követnek el. és ezen vétkéért az esetekhez képest büntetendők: a) Ha a főispán vagy helyettese a tisztújítást szorosan e törvény szakaszában kitett határnapra ki nem tűzné, mindennapi késedelemért 100 fr. p. p. bírságban büntetendők. b) Ha a 4dik év három első hónapján belül első határidőt is a jelen törvény 2dik §-za ellenére elmulasztaná, 1000 fr. p. p. büntetendők. — c) Ha a tisztújítás határnapját kiűzte ugyan, de azon meg nem jelenik, betegség eseteit kivéve, szünet 1000 fr. bírságban büntetendők. d) Ha a tisztújítás határnapját 30 nappal előbb a 3dik §. ellenére ki nem hirdető. mindennapi késedelemért 100 fr. bírságban büntetendők. Az a b. c. d. pontokban foglalt büntetések a 5dik szakaszban említett tisztújítás eseteire is kiterjesztetnek. — e) Ha a 9dik §. esetében a főispán vagy helyettese nem a megye által felterjesztettek közül nevezte, a mellett, hogy illy kinevezés érvénytelen. a főispán vagy helyettese 200 fr. bírságban büntetendők. — f) Ha akár a 2dik és 4dik §§-szok eseteiben a megye által választott, elnök akár a főispán vagy helyettese tisztújításkor a kijelölt nem a tanács-kormány határozata szerint tenné, és ez által a 12 §. ellenére eszelekednék, 1500 fr. bírságban büntetendők. — g) Ha az elnök a kijelölést felolvasni épen nem akarná, a tanács-kormány által hivatalának teljesítésére mindekelőtt emlékeztetni fog, 's ha kötelességét teljesíteni ekkor is vonakodnék: 2000 fr. bírságban büntetendők. Azonkívül a kijelölést a tanács-kormány jegyzője vagy bármely tagja ugyanezen büntetés sulya a att felolvasni köteles. — Mindezen itt előszámlált büntetéseknek helye az első kihágás esetében leendő, ha az előszámlált kihágások ismételtetnek; a főispán 's illetőleg helytartója az illető bírság kétszeresére mellett hivatalától is elmozdítandó. — Ha a főispán vagy helyettese az 53 §. esetében a választói-gyűlést az őrszék határozata ellenére oszlatná el, vagy fegyveres erő alkalmazása alatt a választási-gyűlést folytatná, hivatalától elmozdítandó, — a választott elnök pedig 5000 fr. bírsággal büntetendők. — Ha az elnök az őrszék határozata ellenére fegyveres erő használ, mint vérengző, a büntető-törvény sulya alá esik; és ha az elnök a főispán vagy helyettese, hivatalától is mindenestre megfosztandó. — k) Végre, ha a főispán vagy helyettese bármely eszközzel és móddal szavazatoknak bizonyos czélra, akár közvetlen akár közvetve, de az ő megbízásából eszközözendő gyűjtése által, fölemelkedett állását elhagyva, a választói pártok közé keveredik, bár semmi kihágást el nem követett volna is, hivatalától okvetlen megfosztandó; minden netalan elkövetendő kihágásért felelős, és mint felbújtó a körülményekhez képest fogsággal is büntetendők. — Mindazon esetekben, midőn a főispán vagy helyettese hivatalvesztéssel büntetve voltak, az ítélet ő felségének tudomásá végett felterjesztendő; — ő felsége pedig azon egyént, ki illy büntetésben marasztalva egyszer volt, többé soha megyei főkörmányra nem alkalmazandja.

59. §. Mindezen itt előszámlált kihágásoknak bírja a megyei törvényszék, vádló pedig az ügyészi tisztségnek bármely tagja; 's ha ezek közül kötelességét teljesíteni senkiesem akarná, vádló önfelelőségére a megyebeliek közül akármik lehet.

Ezen törvényjavaslatnak czime és bevezetése a ker. jegyző által felolvasatván, az ezen javaslatot készítő m. követ indítványozá, mikép a czimből, 's általában mindennemen ezen törvényjavaslatból, hol előfordul, a „helyettes“ szó hagyassék ki; ellenben, mivel itt nemcsak a főispánokról, hanem a választott elnökökről is van szó, tehát mind a czimben, mind a bevezetésben ezekről is tétessék említés, 's e szerint a czim ekkép lenne módosítandó: „a főispánok és illetőleg megyei elnökök, kihágásairól.“ Továbbá a bevezetésben e szó helyett „helytartók“, tétessék: „megyei elnökök.“ Végre B—es követ aggodalma megszüntetése végett a bevezetés vége a két pont után ekkép lenne igazítandó: „a bünt.-törv. könyvben általános megnevezetett hivatal-visszaélési vétket a választói gyűlések alkalmával következőkben követik el“ 's a többi aztán maradhat. — Egy más m. követ a bevezetés szerkezetéből e szót „választói“ kiváná kihagyatni; más gyűlések alkalmával is követhet el a főispán kihágásokat, 's ezen indítványhoz képest az elnökség ezen módosítást ajánlá: „illetőleg megyei gyűlések elnökei“; de a ker. jegyző erre azt felelé, hogy itt a főispánok minden vétkéi elő nem sorolhatók, mert az adminisztratio körében is követhetnek ők el kihágásokat, 's hogy itt csak azokról van szó, melyek a választói gyűlések alkalmával történnének, azért az indítványozott módosítás el nem fogadható.

De azért sem pártoltatott ezen indítvány; mert — mint mondá egy m. követ — ezen javaslatnak rubruma sem szól többől, mint a választói gyűlések alkalmával elkövetett főispáni kihágásokról; — vagy hát — mond — ha ezen módosítást elfogadjuk, ugy az egyéb gyűlések alkalmával elkövetendő vétkéit is itt specificálni kell. Indítványoztatott még, hogy mindkettő helyett egyszerűen tétessék: „elnökök“ de erre az válaszoltatott, hogy más hatóságoknak is vannak elnökeik, nemcsak a megyéknek, 's hogy a törvény szavainak világosak- és határozottaknak kell lenni. Végre az ezen javaslatot készítő m. követnek módosítása fogadtatott el minden részben köz megegyezéssel. — Ezután olvastatott az a) pont. Egy m. követ, mint a kihágások tárgyában munkálkodott választmány jegyzője felolvasá a büntető-törv. könyvnek ezen a) pontra vonatkozó 433. 495. 508. és 509k. szakaszait, 's kiváná, hogy ezekben, különösen pedig az utólsóba, tétessenek az ezen pontban megnevezett specificus esetek. Egy m. követ: Ezen specificus eseteket a büntető-törvénykönyvbe betétni nem kívánja, hanem inkább itt tétessék azon szakaszokra hivatkozás, hanem az 509. helyett inkább szeretné, hogy az 508k. §-ra tétetnék hivatkozás. Egy másik m. követ: V. követének azt felelé, hogy a 433. §. itt nem idézhető; mert szóló azt tartja, hogy minden büntetésben fokozatnak kell lenni. Továbbá az 508k. §-t itt alkalmazni megint nem lehet; mert itt nem olly esetről van szó, mely bosszúból történt volna. Végre az 509. §. nem kielégítő: de a választmány sem tartotta kielégítőnek. Azonban maga ezen a) pont sem elégti ki szólót, hanem szeretne benne hivatkozni a választmány véleményére. Egy tisztá követ: V. követe által a 433k. §-ra nem helyesen történt hivatkozás; mert ezen §. a büntető-törvénykönyvben a 45k. fejezet alá tartozik, melynek czimjében erőszakoskodásról van szó, 's ezen §-t az országos választmány sem értette soha a főispánra. Véleménye szólónak az, hogy az a) — g) — ig levő pontokból egy §-t lehetne készíteni. Elfogadott elv — mond — hogy határozott büntetések ne legyenek; — ez ki van mondva a büntető-törvénykönyv-

narchiává 's alkotmányos társasággá akarja tenni. A 19dik század változásait a régi idők nyomdokira viszi vissza. A régi intézvények mozdulatlanágát a szellemi mozgalom haladásával forrasztja össze. Politicai életének legszebb vonása a sajtószabadság bátor és állhatatos védelme. — Azért minden véleményű lap egyetemben védte őt, midőn a hatalomtól személyesen támadtatott meg iratai miatt.

Franciaország büszke Chateaubriand ur irodalmi tehetségére, 's még inkább bátorlelkű erőködésére, melyeket tőn minden uralkodás 's bármí alakú kormány alatt a sajtószabadság fenntartására, a vélemény minden színéi 's a polgárok minden osztályai tekintetében. A gondolat 's legfőbb fontosságu biztosításaink ezen életkérdéses szabadságának olly változatlanul szentelé magát, hogy a nép a júliusi harcok közt nyilvános téren kitünteté őt, 's felkiáltásával megtisztogá. Megkísérté annak a restauratiobeli Bourbonokkal-i eltagadtatását, 's később arról vádolták őt, hogy e fegyverrel 's e hőditmánynyal élt, melynek hasznóvételét köztünk meg akará szentesíteni. De a sajtó sem nem hálátlan, sem nem fedelékeny: ez mindvégig védelmezendi őt.

Chateaubriand ur mindenütt csak a királyi nemzetség jótéteményezését látja, melynek Franciaország, e komoly történetész szerint, mindent köszönhet. 'S valóban, Franciaország e nemzetségnek, mely Sz. Lajostól származik le, köszöni a keresztadak döröcségét, a középkor vakbuzgóágát, a polgárháborúkat, a Bertalan-éjt, Rochelle véres ostromát, Saintonge és Amis katonai gyilkolásait, a cevennekbeli dragonnádokat, a pfalzban kétszeri gyújtogatást, a nantési hirtelmény visszahuztatását, a regenségi vesztegetéseket, a

XV Lajos országzásabeli erkölestelen kicsapongásokat, 's azon pazarlásokat, melyek a forradalmat tevék szükségessé.

Mikép merészkedék Chateaubriand ur 1832ki april végén magát Berry hgnó teljeshatalmu miniszterének nyilatkoztatni, ő általa felhatalmaztatva a szerencsétlenek részvevő kiméletére 's a régi Frankhonnak az új Frankhonnal egyeztetésére azon pillanathban, midőn Berry hgnó Marseillebe váratték, mely alkalommal négy millió aranyat 's tíz ezer löszert hozott magával, hogy a polgári háborút egész déli 's nyugati Franciaországban újra fellobogtassa, 's így jelt adjon a szent szövetség fejlődésének Franciaországba teendő közönséges berontásra? A jövendő megfajti ezen ellenforradalom rejtvényeit, melynek czélját csupán az absolutista 's diplomatikai szövetekezés főnökei ismerik, de melynek inséges következtései minden népek sorsát fenyegetik.

Chateaubriand ur a politikai társaságot teljességgel regényes szempontból tekinti, esalékony visszaemlékezések 's a multak visszakerülése iránti jóslati remény szempontjából. Nagy elméje történetírás, költészetben, polemikában, idegen és vad természet festményeiben, a művészet ujkori teremtéseiben nyilatkozik; de itt nincs sem hatalomruli tudomány, sem kormányruli ismeret; itt nincs sem mozdulatlan, sem haladó társaságos államadom. A népek szabadsága erősebb rokonszenveket igényel.

Irodalmi hatalma nagy, írásmódja kép- és szelleműs; de e hatalom határozatlan, ez írásmód regényszerű. Tehetségű öntudata daczára a mostankori történeten kívül helyzé magát, hogy a régi történetet kicsinosítsa. Ő a multnak valóságát többre becsülé a jövendő tisztelőténél. Ő nagy törté-

neti festész lehetne, és a saloni feszítés másodrangú szerepét eléglé. Koránál fogva Europa legerőteljeseb 's legnagyobb eseményeinek közepére állítva Niagara zuhanyáról 's egy dynastia felforgatásáról regéltetett előtünk. Soha senki illy könnyelműleg nem vette használt illy kitünő tehetségnek.

(Folytatatik.)

Felelet

Dr. Nendtvich urnak mint „Orvosgyógyyszerész vegytan“ című munkám bírálójának.

(Vége.)

Méltán csudálkozom még azon is, mit bíráló állít, hogy munkám Schuster prof. elavult, rég elfelejtett irataiból szerzett eszmék. Ön szerint tehát már abból, mit bold. Schuster tanított, semmi sincs hasznóvethető? annál fogva mit ő tanított, már mind hasztalan? Hol vagy Schuster dicsőült szelleme, hogy lesujtsd illy hálátlan tanítványidat, kiket életben annyira boldogítottál! — Egyébiránt ön közelebb állott hozzá, könnyebben hozzáférhetett irataihoz mint én, mit a rozg világ egykor állított is; hasonlítsa ön a kettőt együvé, maga magát ki fogja nevetni.

Munkámat bíráló hogy a struez gyomrához hasonlítja, mely üvegeserepet, kavicsot 's b. magába vesz, okát kitálatni igen könnyű. Szénegetőnek tőkén a szeme. Hasonlít az annál fogva ön zsebéhez is, mely garast, krajczárt, huszást, forintot, sőt kispénzt is elnyelne más elől. Per regulam: quae sunt aequalia uni tertio, kezelte foghat ön munkámmal.

Mi pedig a kurta-gyomruságot illeti, azt csak azon

ben, hol a büntetéseknek mindenütt csak maximuma van kimondva. Továbbá a büntető-törvénykönyvnek két pontja, t. i. a 495. és 509. tökéletesen ide illik. Mind ezen kihágások, melyek az a) — g) — ig berekesztőleg előszámláltak, részint a határidő megszegését, részint a formák meg nem tartását foglalják magokban. Ezeknél fogva szóló egy §ban mind ezen eseteket előszámlálná, de csak egy büntetést tenne ki, 's hivatkoznék a büntető-törvénykönyv említett két pontjaira, 's büntetés lenne első esetben, bírói megdorgálás, kárpótlás helyett pedig 2000 ftig terjedhető pénzbéli büntetés; végre ismétlés esetében hivatali megfosztás. — Ezen cs — i indítvány elfogadtatott. Olvasván ezután a jegyző az a) — g) — ig levő pontokat, a d) pont, mint felesleges kihagyatni határozatott. — h) pontra nézve egy m. követ indítványozta, hogy az 5000 ft helyett tétessék 1500 ftnyi pénzbéli büntetés, 's elfogadtatott. i) pont. Ezen pontra egy m. követnek azon észrevétele van, hogy épen itt van egy körülmény, hol a t. RR. határozottabban nyilatkozhatának, mint a büntető-törvénykönyvben, t. i. a bünt. törv. könyv 183d. §ban a fegyveres erő használatát csak akkor véteik vérengzési büntetés alá, ha annak ember-ölés 's más illy következményei vannak, holott szóló azt még akkor is büntetési kivánná, ha illy következményei nem lennének is: ennél fogva ezen i) pontot így szeretné magyaroztatni: ha a fegyveres erő használatának ember-ölés 'sat. következményei vannak, akkor a használó a bünt. törv. könyvben lévő vérengzési büntetés alá essék, — ha pedig nem voltak illy következményei, akkor hivatalától megfosztandó. Ezután felszólítván szóló a választmányi munkát jegyzőjét, hogy vajjon jól körül vannak-e az esetek írva, melyekben az őrszék a fegyveres erőt használhatja? 's midőn az említett jegyző felolvassa az erről szóló választmányi jelentés 54k. §-át, a szóló a körülírással megelégedését nyilvánította, 's indítványozta, hogy tehát az őrszék tagjai is, ha ezen 54 § ellenére használnák a fegyveres erőt, a mennyiben hivatalbeliek, hivatalvesztéssel, különben pedig 1500 ftig terjedhető pénzbéli büntetéssel büntetessenek, 's ezen pontban ez is kitétéssék. Az őrszéknek bírája pedig legyen az eskütszék; ezért — mond — innen hagyja ki a jegyző a bíróság megemléstét. Indítványa pártoltatott. — k) pont. Ezen pontra nézve egy m. követ azon megjegyzést tette, hogy ezt a büntető törv. könyv 484k. §-a feleslegessé teszi, 's annál fogva innen ki lehetne hagyni. Elismeré egy más m. követ is, hogy az itt kitétt vétségnek széles értelme van, — hogy ezen kitétel: „választó pártok közé keveredik“ igen széles értelmű, 's annál fogva módosítandónak vélné. Ennél fogva ajánlatot ekké módosítandónak: „Vesztegetési eszközökkel.“ 's hogy aztán akké büntetessenek „mint más vesztegető, például pénzbéli büntetéssel, 's hivatal-vesztéssel.“ — Egyébiránt egy m. követ azt mondá, hogy ő a főispánt, ha veszteget, úgy tekinté, mint magános választót, 's itt külön büntetést rá szabni nem kíván. Erre az válaszfogatott, hogy a bünt. törv. könyvben is a tisztviselők kihágásairól szóló törvény tisztán exceptionalis törvény, 's ekké nem áll, hogy egyes személyre ne lehetne súlyosítani a büntetést. — Ha a megvesztegetésből, miképen a többség állította, olly sok rossz következik, miért ne lehetne a beszámításnak akkor nagyobb lenni, ha tisztviselő követte azt el. Egyébiránt már magában a vesztegetési törvényben is csináltak a RR. exceptionalis törvényt, midőn azt határozták, hogy ki ma-

ga részére veszteget, súlyosabban büntetessenek. Végre ezen szóban lévő k) pont is a cs...i módosítással fogadtatott el. — Ez alkalommal egy m. követ küldői utasításánál fogva, egy esetet terjesztett elő, melyről — mondá — ezen munkálatban nincs téve említés, t. i. midőn az elnökség a szavazat — kimondásban önkénykedik, 's sokszor a kisebbség értelmében mondja ki a határozatot; kíváná annál fogva, hogy itt erről provisió tétessék 's mondassék ki, hogy, ha kivántatik, tartozik az elnök elömutatni a szólók névjegyzékét: de ez indítvány most mellőztetett. — Ezután a berekesztésben, hol az mondatik, hogy a hivatalvesztésben egyszer elmarasztalt főispánt ő felsége többé megyei főkérmányra nem alkalmazandja, bevételetni határozatott, hogy a büntető törv. könyv 536. és 537. §-ai értelmében. — Az 59 §. azon módosítással, hogy „megyei törv. szék“ helyett tétessék: „illeté megyei büntető bíróság“ meghagyatott. Végre kijelentetett, hogy az itt kitétetve lévő, pénzbéli büntetések a megye házi pénztárába lesznek fizetendők. — Bevégezve tette a tárgya a ker. jegyző felolvasa a választmányi munkát 51k. §-t, mely szól a gyűlések alkalmazásáról eszközöndő esenditiztekről. Egy m. követ küldői utasításánál fogva esenditizteket nem kíván, hanem ezen köteleességet továbbra is a szolgabíróknál és eskütnél meghagyatni kéri: de kívánása nem pártoltatott. — Ezen §-nak továbbá azon pontjára, hol az mondatik: „hogy ezen esenditizteknél jelentésök olly bizonyító erővel bír, hogy a beváltott az őt terhelő vádalól magát igazolni tartozván, az csak ellenkező tökéletes próbával gyengítheti meg“, egy m. követ azon észrevételt tette, hogy itt a választmány megelőzte a bünt. törv. könyvet. Azon törvényhozásnak — úgy mond — mely az eskütszéküket meg akarja állapítani, ezt, mi ezen §-ban van, kimondani nem lehet; mert az eskütszéknek semmi bizonyítási teoriájuk nincs. De ha állandó bíróság állapítandó is meg, még akkor sem kellene előre itt illy elveket megállapítani. Ezen pontot tehát részint mint a büntető eljárás elveivel ellenkezőt, részint mint félremagyarázhatót ki kíváná hagyni. Erre az mondatott: hogy ez nem újság, mert mezei rendőrségi törvényekben a csőznek épen illy jog adatott. Továbbá az mondatott, hogy ezen esenditizteknél jelentést kelleit tenni az őrszéknek is, tehát jelentésök, míg az ellenkező be nem bizonyítatik, elfogadható lehetne, 's illy értelemben indítványoztatott ezen pontnak módosítása; mi el is lön fogadva. Azonban a vita ez alkalommal egy más tőrre vitetett által: nevezetesen az ezen fentebbemlélt pont kihagyatását indítványozó m. követ előadja, miként ő az őrszéknek csak praeventiv-rendszabályokat tevő bíróságnak tartja, mely senkit fogságra 's más büntetésekre nem ítélt, 's annál fogva kíváná, hogy a jegyző mindenütt ezen munkálatban törülje ki, hol csak előkerül „az őrszék bírósági joggal felruházva“ mert — úgy mond — ezen őrszék nem nyújt annyi garanciát, mint az eskütszék, de még csak annyit sem, mennyit a rendes bíróság, hol legalább feljebbvitelnek van helye. Erre az válaszfogatott, miképen már a 47k. §-ban meg van állapítva, hogy az őrszék büntetethet, 's így az egyszerű már tett határozatot felforgatni kellene, hanem vagy vissza kelleit menni, 's ezen munkálatot újra kezdeni 's egészen felforgatni, vagy pedig az országos ülésben tenni meg ezen változtatásokat. Mondatott az is, hogy épen azért állítatott fel ezen őrszék, hogy a tisztújítás alatti kihágásokat, midőn más törvényszék úgy sines — korlátozza. Ezekre megint az mondatott: hogy ezen munkálat-

nak már elején kimondatott azon elv, hogy az őrszék úgy állítatott fel, mint praeventiv rendszabályokat tevő bíróság, — hogy a változtatás által ezen munkálat nem veszélyeztetik, sőt úgy lesz belőle valami, ha benne minden összhangzásba hozatik; — a mi pedig a 47d. §-t illeti, melyben már bíróság adatott az őrszéknek, arra csak azt válaszolhatni, hogy midőn a 40 — 50ig levő §§ tárgyalattak, még akkor a ker. jegyzőség a 39ik § szerkezetével, melyekhez alkalmazandók valának ezen §§ok is, készen nem volt, 's ekkor nem voltak a RR. annyira figyelmetesek minden egyes kitételre, — 's hogy, ha így maradna ezen munkálat, akkor ellenzésbe jönné a mult-heti ugyanezen tárgyban tett végzéssel. V. követének pedig, ki azt állítá, hogy ezen határozat által felforgatandó az egész munkálat, azon felelet adatott, hogy igazza volna, ha az őrszéknek minden praeventiv szabályok megrendelhetésének joga át nem adatnék: de ha a büntettek feletti itélhetési jog át nem adatik neki, az tekintetét nem fogja csökkenteni. Hogy bíraskodjék is, és praeventiv rendszabályokról is gondoskodjék tisztújítás alatt az őrszék, ez nem lehet, két köteleességet egyszerre nem vihet, 's csak a választás után ülhetne össze bíraskodás végett. Hát ha — mond egy m. követ — a győztes pártból lennének az őrszék tagjai, 's az érd. követ urat 1 évi fogságra bezáratná, szeretné-e ezt? Így tehát az indítvány által a munkálatnak nem felforgatása, hanem kiigazítása a cél. Utóbb ismét mondá: Ugy látszik, mintha némelyek úgy vélekednének, mintha szóló szerint az őrszéknek semmi haszna nem lenne. Hát — kérdi — csak abban állhat annak jótékonyága, hogy büntettekben itélhet? Eddig nem volt, ki a kormányzók önkényét korlátozza, ki a rendbontókat tisztújítás alatt elzárassa 'stb. — mindezeket az őrszék fogja tenni. De azt is mondák némelyek, hogy mégis csakugyan az őrszékre kell bizoni tisztújítás alatt a kihágások feletti bíraskodást; mert akkor nincs más törvényszék. Ha az állana — mond szóló — hogy a vétkeket, azon pillanatban, melyben ő a kihágást elköveti, mindjárt büntetetté kellé, ez ellenvetés állana: de a statusnak érdekében az van csak, hogy a vétkeket kapja meg büntetését. Alkotmányos országban továbbá főkéllék az, hogy a vádlott olly helyzetben lehessen, melyben magát védhesse, 's hogy a bíróságban garanciája legyen. — Még a kisebb politialis kihágásokra nézve is keressünk kell garanciát; mert a pénzt vissza lehet adni, de nem így a fogságot, — ez a garancia-adás tehát több annál, 's hogy visszamenjünk-e vagy nem az előbbi határozatra. Végre némelyek kívánák, hogy azon pontok, melyekben az őrszék bíraskodási joggal felruházva van, itt tárgyalassanak: de ezt is ellenzé az előbb szóló, 's kíváná újra, hogy azon 3 v. 4 pont kiigazítása a jegyzőre bizassék, 's indítványa elfogadtatott. — Ezzel az ülés d. u. 1 órakor eloszlott. —

Januar. 24-én. CXLVId. kerületi ülés.

Tárgy: A m. kihágások érdemében kiküldött ker. választmányi jelentése hátra lévő §§-ai feletti tanácskozás folytatása és bevégezése

Az ülés kezdetével az elnökség jelenté, miképen tegnapi megbízatásában eljár, 's most szerencsése van jelenteni a KK-nak, miképen nádor ő főhge személynek ő exejának azt igérni méltóztatott, hogy mihielyt gyengélkedő egészsége engedendi, azonnal főrendi orsz. üléseket tartani fog. Olvasván ezután ker. jegyző Vukovich a választmányi munkálat 52 — 57ig berekesztőleg lévő §§-ait, azok minden módosítások nélkül a szerkezet szerint megha-

egyszerű megjegyzéssel torlom vissza: hogy ön nem lenne képes olly hányatott borkövet készíteni, mely már annyi év alatt magamba vett tudományt visszaadhatná. Vajha örökíténé ön nevé olly hányatószer feltalálásával, mely az egész szűkkeltséget némely urak természetéből, kiket különben előbb utóbb felemeszt, kizárná, 's magán kezdené meg első mutatóványát. En magamat, igaz, mennyiben hüsvő is vagyok, a kurta-gyomruakhoz számítom, ha ön a hosszú gyomruakhoz tartozik, nem vagyunk egyrendűek. Azon gúnyos kifejezésére: hogy szerző, ha jól emlékezünk, — vagy többen csinálták ezen bírálatot? — csak az ön tanult még chemiát, csak az rövid válaszom: úgy van uram tanuló, noha már ez előtt hét évvel szigorú vizsgálat után kitűnt, hogy szabadon magam eképen kifejezem, mellék-bizonyítványokkal párosult oklevelet is nyertem azon egyetemen, melyben ön, belőle, mit senki jobban nem tudhat önél. Tanulom pedig azért, mert nem élek azon hiú ábrándban mint ön, mit a kínai eszázrólí ábrándozása eléggé bizonyít, hogy éltem alatt annál kevesebb néhány év alatt, képes lennék e tant kimeríteni. Tanulom továbbá, hogy illy suletlen, ferde személyeskedésekkel elárasztott bírálatokat mint ön, máskor is képes legyek megczáfolni. — Vajha ön is azt tenné, és velem együtt, mint tavál, újra bejárna a vegytan tisztelt tanítójához, sok ragadhatna ott még öre is. — Egyébiránt azon hiú remény se táplálja önt, hogy jelen és minden fölhívás és auctoritas nélkül jövődöre ígért bírálati képesek legyenek irodalomai előtörkévéseben visszazentenni. Hasonló szolgálatomat ajánlom magam is, hiszen eképen nyer a haza; de ez legyen kitézőt elvünk,

azt dictálja a logica, melyet ezelszerű volt volna önnök is érettebb észszel hallgatni, mit magam is tevők, 's örülök e lépésémért. Jegyezze meg ön továbbá magának ama nagy férfi szavait: ne azt nézzük ki; de mit; melyek századunk jelszavai közé iktathatók.

Mielőtt pedig feleletem befejezném, kérdem: ki bizta meg önt a t. orvosi kar mellett szólásra? mennyire illető helyekeni tudakozásimból tudom, senki sem. Épen bizony olly szószólóra van a t. orvosi karnak szüksége, mint ön, annál inkább is, miután ön nem hogy nem említém, sőt nem is gondolám, hogy munkám megjelenésének helybenhagyásával — mit bizonyít a 283dik lapon álló erősítvény — az orvosi kar hibátlanágáról kezeskednék, ollyas éretlenséget önön kívül senki más nem gondolt. Ne nézze ön a magyar közönséget olly könnyen ámitáthatónak, nem hagyja az magát olly könnyen megvakítani, mint ön igérete által szeretné. Előbb megnézzük: quis? quid? ubi? etc.

Záradékol, megnyugtató azon önéretem: tettem mit teheték, tegyének többet a tehetőségek. Ha a jövődől, létémnek kedvezend, láthatandó tőlem a világ még tökéletesbet is. — Melyek után vegyem ön válaszatot olly szívesen, mikint én bírálatát kényteleníttem venni. Azontul légyen meggyőződve, hogy ez ügyben többet nem találkozandom önnel.

Mannó Alajos.

Nemzeti színház.

Hunyady László eredeti daljáték. Folyó hó 27-én adattott először nemzeti színpadunkon Erkel Ferenc karmester javára Hunyady László

daljáték 4 szakaszban; írta Egressy Benjámin, zenéjét a jutalmazott. Ezen eredeti magyar dalmű nagyszámú közönséget gyűjté színházunkba, 's kivéven a páholyokat, a ház minden osztályai tömve nézőkkel. Az előadás a várakozásnak igen sok tekintetben megfelelt. A dalművet eleitől végig magyar szelven lenzi át, és zenészetit tekintetben igen sok jelességgel bír. Leginkább tetszetek a kardonok; Szilágyi Erzsébetnek mint Hunyady László anyjának (Schodelné asszony által személyesítve) mély kedélyű énekei, a címhős néhány sükerült dala, 's a király V-dik László ábrándozása. Legtöbbit ön a műnek emelésére Schodelné asszony lelkes működése, 's a hangszkar művészi pontossága. Hunyady László ugynevezett haltyúdalára többféle észrevételeket hallánk, többi közt: hogy a hős ifjunak lelki helyzetét nem eléggé híven tükrözi. A kiállítás fényes, az előadás sok helyen nagy hatású volt. Más nap a dalmű ismételtetett, 's mondhatni az előadás még sokkal pontosabb volt, azonban néző közönség most kisebb számmal gyűlt össze; minek oka talán az, hogy farsang van, melynek vigalmát 's örömit siet mindenkéi élvezni. Ajánljuk minden zenebarátoknak a derék karmester e legújabb művének többszöri meghallgatását: csak úgy élvezendheti teljesen annak egyes szépségeit, csak úgy tapasztalandja teljesítve várakozását, melyekre a szerző tehetsége, Batori Mária-ban feljogosíta.

Nemzeti színházunkban szombaton (Február 3-án) Hubenay Ferencné javára bérlétszűnéssel fog adatni „Szökött katoná“, eredeti színmű 3 szakaszban, írta Szigligeti.

gyattak. Indítványoztatott ugyan az 54d. §-ra nézve, melyben a fegyveres erő használatáról van szó, hogy, ha a megyei fegyveres erő a választók számához képest elégtelen, az elnöknek kötelességévé tétessék, hogy katonai erőt is használhasson. Szükségesnek mondá ezt egy m. követ azért is, hogy elegendő fegyveres erő legyen az örszék kezénél; mert ha sokan lesznek a kortesek a választásnál, a csend-tiszteknek nem épen tanácsos esendet eszközölni, mint nem lett volna ma 386 esztendeje, midőn a legnagyobb korteskedés történt hazánkban, ekkor kiáltván 40 ezer ember ki Hunyadi Mátyást királynak. Egy más m. követ előterjesztvén, hogy van oly székváros, melyben állandó katonaság nem tanyáz, tehát kíváná, miképp engedtessek meg az elnöknek, hogy oly városban, nem ugyan használás, hanem csupán csak bátorság kedvéért katonaságot tarthasson. Azonban ezen említett indítványok ellenzésre találtak, 's kíváná, hogy katonai erő a választásoknál soha se használtassék, hanem inkább a nemesség által választásnak elegendő örök a rendfentartásra, 's így ezen említett 54. §. szerkezete meghagyatott. Hasonlóan az 57. §-ra nézve, melyben az mondatik, hogy ha a tisztújítás erőszakosan félbenszakaszlatnék, az elnök a megye kiterjedéséhez képest 8 vagy legfeljebb 15 napi határidőt új tisztújítás tartása végett kitűzni tartozzék; egy m. követ indítványozá, hogyha a fegyveres erő használásának szüksége elmúlt, másnap az elnök a tisztújítást folytatni köteles legyen, 's így ezen határidőszabása a szerkezetből hagyassék ki: de erre egy m. követ által az választatván, hogy így majd a nemesség kijátszatnék, mivel most is van eset, hogy, midőn a nemesség eloszlik, azután tartatik meg a választás, a s—i indítvány el nem fogadtatott, és így a szerkezet itt is meghagyatott. Ezután olvastattak a III. Fejezet 58. és 59. §§-ai, melyek, mint a vesztegetésről szóló szakaszok — a vesztegetés tárgyában újabb szerkezet lévén már elfogadva — kihagyatni rendeltettek. Így a 60. §-is, melyben a m. tisztviselők hanyagságának büntetéséről van szó, minthogy erről a büntetőtörv. könyvben már rendelkezés van tve, szavazat-többséggel kihagyatott: de kihagyatott a 61. §-is. Hasonlóan a következő 62. 63. 64. §§-ok, egy m. követnek azon megjegyzésére, hogy az, miről ezen §§-ok szólanak, a fentebbiekben befoglaltatik, kihagyattak. A 65. §. változás nélkül meghagyatott. A következő 66d. §., mely nagy vitát szült, így hangzik: „Tanácskozmányi képviselőnek szabadon választathatik minden, kiben a 22. 23. és 24. §§-ban meghatározott választói megkivántalóságok megvannak. Ha olyanra esnék a választás, ki személy szerint is bir abban szavazattal: képviseleti szavazattal: képviseleti szavazatával együtt két szavazata leendő a tanácskozmányban; de összesen három szavazatnál többel senki abban nem bírhat.“—Ezen §-ra nézve többféle indítványok tétettek. Nevezetesen, hogy ezen tanácskozmányban senkinek egynél több szavazata ne lehessen. Továbbá egy m. követ indítványozá utasítása következtében, hogy ezen §. maradjon ki egészen, 's a tanácskozmány maradjon úgy, mint volt eddig, csak hogy nyilvánosan tartassék. Végre egy más m. követ az első indítványt oly hozzáállással pártolá, hogy az, kinek személyes joga van különben is a tanácskozmányban megjelenni, képviselőül meg ne választathassék. A második indítvány azon oknál fogva, hogy, ha a tanácskozmány nyilvánosságban tartatnék, egész restauratióvá válnék, a többség által nem pártoltatott; ellenben az első a b—si módosítással, melyet egy más m. követ is azon oknál fogva, mert nem akarja, hogy a köznemesség a tanácskozmányból kizárassék, hathatósan pártolt, 's szinte ugy követ-társa is, ki figyelmezteté a Rket, hogy a köznemesség kizárása által majd a burocracia vesz erőt a tanácskozmányban: de — ugymond — ezen kivételnek practicus nehézségei is vannak; mert így majd egy választásból lenne kettő, sőt három is. — Miután az elnökség két ízben is felszólítá a Rket a tárgyhöz szólásra, 's mégis hallgattak, végzésül kimondatott, hogy t. i. mindenkinek csak egy szavazata lehessen, 's a személyes szavazattal biró egyén a tanácskozmányban képviselőül meg ne választathassék. Egy m. követ a c—, b—si indítványhoz még azt is hozzá kíváná tétetni, hogy csupán köznemesség választathassanak a nemes községek által képviselőül a tanácskozmányba; mert — ugymond — a választmányának abban, hogy a köznemesség is képviseletileg a tanácskozmányban részt vehessen, az volt célja, hogy ezen köznemesség láthassák a tanácskozmányban, t. i. mire hajlik az intelligencia véleménye, 's arról az otthon lévőket értesíthessék. — Azonban a végzés kimondása után kevésvártatva felszólalt egy m. követ: 's kijelenté, hogy ő a választás szabadságát korlátozni nem akarván, sőt inkább azt kívánván, hogy a kiben a választók bizalma központossal, ha szinte személyesen szavazata volna is a tanácskozmányban, képviselőül megválasztathassék, szavazást

sürget azon kérdés felett, hogy vajjon a tanácskozmányba képviselőül megválasztathassék-e oly egyén, ki személy szerint is bir abban szavazattal? Hasonlóul egy más m. követ előadván, hogy ez azon első eset, melyben a képviseleti rendszer eszméjét a RR a nemességbe hozták, minek szóló igen örül: de ez lenne — mond — a legelső eset is, melyben a képesség felállítására a képviseleti rendszerből kizáratnék, mi egészen ellenkeznék a képviseleti rendszer eszméjével; ezt tehát szóló helyben nem hagyhatja, 's kéri a Rket, hogy illy ellenkező elvet fel ne állítsanak; annál fogva ő is szavazást sürget. Bár elmondattott, hogy igen különös lenne a már egyszer kimondott végzést felforgatni, — 's az elnökség is kijelenté, hogy ő a t. Rket a végzés kimondása előtt a szólásra felhíván, akkor senki sem szólott, mégis, a szavazás az említett két követnek sürgetésére elkezdett, 's 26 megye 22 ellen — egy nem szavazván, — elhatározta, hogy olyat is lehessen a tanácskozmányba képviselőül megválasztani, ki személy szerint is bir abban szavazattal. — Szavazás közben, a kisebbségből két m. követ, midőn látnák, hogy az előbbeni végzés el fog esni, kijelenték, miszerint ők is szavazást sürgetendnek, ha ezen szavazás be fog végeztenni, a felett, hogy maradjon-e a szerkezet vagy nem? — annyival inkább, mert többben vannak, kik azt kívánják, hogy ezen § egészen hagyassék ki. Bevégezte után a szavazásnak, még többben találkoztak, kik szavazást sürgettek, csak a felteendő kérdés felett nem tudtak mindjárt megegyezni. Amaz előbbeni szavazást sürgető két megyei követ 's még többben az új szavazást nem látták szükségesnek; mert — mondák — a többség felkiáltással elfogadta, hogy senkinek a tanácskozmányban egynél több szavazata ne lehessen, a másik kérdés is most 26 megye többségével eldöntetett, tehát nincs mire szavazni; vagy — mondák, — ha csakugyan még is szavazni akarnak a Rk általánosan ezen kérdésre: szerkezet-e vagy nem? szavazni nem lehet, hanem inkább erre: egy egyén a tanácskozmányban bírhat-e egy szavazatnál többet? Csakugyan hosszas vita után, midőn az ezen második szavazást sürgető egyik m. követ arról vádoltatott volna, hogy talán a szerkezetet kihagyatni akarná, kijelenté, hogy ő ezt tenni nem kívánja, hanem csak a szerkezetnek e következő szavaira sürget szavazást: vajjon, ha olyanra esnék a választás, ki személy szerint is bir a tanácskozmányban szavazattal: képviseleti szavazatával együtt lehessen-e két szavazata? 's ebben mások is megnyugodván, a szavazás megkezdett, 's a nagy többség a szerkezet megtartása mellett nyilatkozva, meghatározá, hogy a tanácskozmányban egy személynek két szavazata is lehessen. — Megjegyzendő még, hogy az előbbi végzés kimondása után egy m. követ előadvá, miszerint utasítása következtében ezen munkálat feletti tanácskozás bevégezése után kötelessége indítványozni, hogy, midőn a tapasztalás azt mutatja, miképp némely megyékben, mint például T—nában, hol igen kevés a nemesség, sokszor csaknem külmegegyek restaurálnak, a megyéknek illy abnormis állapotóli megmentése végett, a tisztújítások egész országban mindenütt egy időben tartassanak. — A példál felhozott megyének követe az indítványt elvileg pártolá, de az indítványozó statisticáját megrová. Más megyének követe pedig azért nem pártolá; mert meg lehet, hogy valakinek 3 megyében van birtoka, 's érdekében fekszik, hogy kik legyenek azon megyékben tisztviselők, mindegyikben annál fogva kíván jelen lenni a tisztújításon. Egy más m. követ pedig azért nem fogadná el ezen indítványt: mert ezáltal — ugymond — egy már néhányszor alkalmazott hatalmas manevre-t mozdítának elő. Emlékezzünk csak — mond — a pénz devalvatiója tárgyában kiadott patensekre, — midőn az parancsolattott, hogy ezek mindenütt egy időben bontassanak fel; minő kedvetlen érzést gerjesztett ez már akkor is az országban? De — mond tovább — ez a legrosszabb manevre-jök most is tisztújítások alkalmával a fő-ispánoknak. Végre mond szóló, igaz az, mit az előtte szóló érdemes követ mondott, pedig nem reduplicálhatja magát minden ember, mint a páduai sz. A. Ezen indítványt a többség el nem fogadta. Az ülés ezután 3/4-vel oszlott. —

Januar 26-án CXLVII. kerületi ülés.

(kezd. d. e. tízfélf. órákor. — Tárgy: az eskütszék.)

E nagyfontosságú tárgy felvétele előtt egy követ a megyei kihágások érdemében készült törv. javaslatra visszatérve, a külmegegyekben lakóknak gyakran törvénykijátszásokon alapuló tetemes befolyását a megyei választásokba, gyengítettetni kívánta annak törvényjavaslata iktatása által, hogy, miként a kir. városoknál, ugy a megyékben is csak egy éves birtoklás adjon szavazatjogot más megyei nemeseknek; nehogy ama példa, mely szerint egy szőlőbirtokos szőlőjét választása előtt 300 választó közt osztá ki szavazatért, más megyékben is követőkre találjon. Mire

megjegyeztenvén, hogy egy év előtti gondoskodás szinte kijátszhatja az indítványozott törv. javaslatot: a kívánat mellőztetett. — Ezen előzmény után felvétetvén a napi rendre tűzött tárgy: az először szóló megyei követ szükségesnek látá az eskütszéknek elméleti fejtegetésébe bocsátkozni, mivel bár az angol törvényhozáson kívül nem ismer törvényhozást Európában, mely annyira gyakorlat mezején működjék, mint a magyar, de mivel e tárgyban gyakorlati tapasztalatokat még nem meríthetünk, az elméleti fejtegetést mellőzni nem lehet. Szóló az eskütszéknek rövid historiai vázlatát adá, megjegyezvén, miképp annak alapeszméje már a régi görögök és romaiak történetében is föltaláltatik, kiknél szabad emberek felett polgártársaik mondának itéletet. A romaiaktól átszivárgott ezen eszme a germánépekhez, ezektől az angolokhoz, kik az eskütszéknek mindinkább 's inkább kifejtvén, elterjeszték az ismert világ-részekben. Ezen intézet eleinte más országokban is nagy pártolást talált, 's csak akkor kezdtek a német kormányok ellene támadni, midőn tapasztalák, hogy némely felségsértésről vádolt férfiak polgártársaik által nem a kormányok szellemében íteltettek el. Azok, miket szóló az eskütszék elméletéből felhozott, a következő szónokok által bővebben fejtegetetvén: ismétlés kerülése tekintetéből e helyen mellőztetnek. — Következő szónok hazánk történetét teljesebben találta az állandó bíróságok visszaéléseivel. Az állandó bírakra nálunk is, mint mindenütt, a hatalom örökös befolyást gyakorol. Innen eredtek ama visszaélések, melyeket az eskütszék elfogadása által leginkább kerülhetni. Ezen kettős történeti vázlat után azon megyei követ szólalt fel, ki a mult évben e tárgy felett történt szavazás alkalmával az eskütszék behozatalának kérdését felfüggeszté az által, hogy szavazatát sem az állandó bírósághoz, sem az eskütszékhez nem adá, mert bár elvben küldői ez utóbbit elfogadák, de alkalmazásban csak a nemesekre kívánták kiterjesztetni, küldői ezen utasítást most sem változtatták meg, bár az eskütszékhez annyira ragaszkodnak, hogy annak életbe léptetése nélkül a büntető törvénykönyvet szentesítetni sem kívánják. Szóló érdekesen taglalván a bírásokodás különböző neveit előadvá, miképp egy német tudós megkérdeztenvén az iránt: melyik a legjobb kormányrendszer? felelé: az, mellyel legjobban kormányozhatni: hasonló kérdést tehetni a fenforgó tárgy körül is, t. i. melyik a legjobb bírásokodási rendszer? Mire legkönnyebb lenne az említett német tudós példájára felelni: az, mely által a bírói hatalmat legezelszerűben gyakorolhatni. De ezen általános felelet nem fejt meg a kérdést. Szóló a bírásokodás különös nevei között azt tartja legezelszerűbbnek, mely a tény kérdését a törvény alkalmazás kérdésétől elválasztja, 's így azon elveken alapul, melyek az eskütszék, mely mind bírói mind alkotmányos szempontból a legjobb büntető törvényszék. A bírásokodás és igazságszolgáltatás eszméje egy és ugyanaz, 's feltételez igazságkeresőket, igazságszolgáltatókat. Igazságot szolgáltat a kereső feleknek a bíró törvényrendelete után. Az igazság vagy objectiv vagy subjectiv; ha veszünk egy tényt p. o. Péter meggyilkolta Pált: ez objectiv igazság; a bírónak ez iránti meggyőződése a subjectiv. E két igazságnak egymással egyeznie kell, különben a bíró igazságtalanságot fog szolgáltatni. Oly eljárásról kell tehát gondoskodni, mely e két igazságot egyesíti. Az igazság leginkább bebizonyulhatna önvallomással által, mert a tevő tettét leginkább ismeri; de mivel a bűnös büntetést mindig tagadni szokta, szükség volt a tény bebizonyítására alkalmas módokat keresni. A mai tanácskozás kérdése az: miképp eszközöltessek, hogy a bűnös büntetlen ne maradjon, 's ártatlanul senki ne szenvedjen? A régi törvények szerint önvallomás nélkül senki sem ítéltetheték el, de a bíró kezébe kintő eszközöket adtak az önvallomás kiesikarására: a szelidebb ujkor megtiltá a torturát, de fenhagyá az önkényes önvallomást, 's hol ez hiányzik megengedé a gyanubóli elítélést nagy praesumptio esetében; e szerint az újabb kor a bíróság meggyőződéséhez folyamodott. E rendszer sem célrányos, mert bűnös és nembűnös között nincs közép. Bizonyítási rendszert gondoltak tehát ki a német tudósok, mely elibe szabta a bírónak: mikor lehet valakit elítélni, mikor nem. De ezen bizonyítási rendszer a helyett hogy célhoz jutatna, képtelenségekre vezet: p. o. a bajor bizonyítási rendszer a vádlottat elítéltetni rendeli oly okserző gyanúra, melynek okai körül kettő a tény előzményeiből, kettő a tény következményeiből, kettő ismét magából a tényből foly. — Az illy rendelkezés a mellett, hogy gépekké alacsonyítja a bírakat, véletlenül bizván ezek meggyőződését, véletlenül bizza egyszersmind a bírásokodási hatalmat is. Itéljen tehát a bíró saját meggyőződése szerint, miként az az eljárás alatt kifejtett, ha meggyőződését egyetlen okból meríti is, mely ellen száz kisebb ok harcol. E nagy hatalmat szükség olly bírakra bizni, kik-

ben elég kezességet találhatni az iránt, hogy a hatalommal visszaélni nem fognak. Illy kezesség csak azokban található, kik a stathatalomnak részesei. Absolut országban bíró nem lehet más, mint ki a fejedelem által nevezetik, mert minden stathatalom a fejedelemben összpontosul. Alkotmányos országban, hol a főhatalom megoszlik, a bíraskodás jogának a fejedelem örökösége alatt a nemzetet kell illetni. Magyarországon, hol a főhatalom király és Rendek közt oszlik meg, eskütbírák csak azok lehetnek, kik a Rendek közé tartoznak, ekép az eskütti bírói jog megyékben csak nemeseket illehet. A nemzet kellő részt a bíraskodási jogban egyedül eskütszék által vehet, mellyek számára tetteles befolyást biztosítanak minden másneme a bíraskodásnak csak az örökösét hagyja fel a nép számára; mert a választott bírák is csakhamar önérdelkeik képviselőivé változnak át; megszűnven lenni népképviselők. Mondják az eskütszék politikai szempontból rossz, mert a szabadságot veszélyezteteli 's ez épen annyi homályt vet az állandó bíróságra, mint vetne amaz ellenvetés — ha megállmatna — az eskütszék intézetre, melly azonban bírói tekintetben is czélszerűbb az állandó bíróságnál. Első főkélléke ugyanis a bíróságnak a függetlenség; és ki függetlenebb? azon bíró-e, ki a kormány által nevezetik, vagy az, ki a nép köréből hivaték fel meggyőződését egyetlen esetre kimondani? Második kéllék a megvesztegethetetlenség 's vajjon inkább megvesztegethető-e azon bíró, kiről a bűnös előre tudja, hogy felette bíraskodni fog, mint az, ki a fenforgó eset megítélésére akkor hivaték fel a nép köréből, mikor már a megvesztegetésre idő sincs. Harmadik kéllék a bíraskodásban, hogy a vádló személye ne hasson a bíróra; 's az eskütbírásnál ez is inkább feltalálható mint az állandó bíróságnál. Végre negyedik, hogy a bíró pártoskodási szellemtől elfogulva ne legyen. Igaz, hogy a nép emberei pártoskodásra hajlandók, de a visszavetési jog ez ellen elegendő 's több kezességet nyújt az eskütbírák mellett, mint mennyi az állandó bíróságban talalható. — Azon ellenvetés sem áll az eskütszék ellen, hogy a tanult bíró képebb az igazság feltalálására az egyszerű polgárnál; mert az igazság felfogására nem kívántatik egyéb, mint közönséges ember-ész és tiszta kebel; különben ha az igazságot csak tanult bíró ismerhetné meg, bünt sem követhetne el más, mint tanult ember, mivel kivüle a bünt senki sem ismerné, 's így a bűn csak tanult embernek számíthatnának be. De máskép áll a dolog, mert a bünt az egyszerű polgár is ismeri, ki józan meggyőződése után az elkövetett bűntet nézve szintugy feltalálja az igazságot, mint az elméletben elmerült tudós. Mig a szobatudós metaphysical vizsgálódások által az isten lételet ki nem nyomozhatja: az egyszerű ember a természetből erős meggyőződést merit magának az iránt. Alapatlan azon ellenvetés is, hogy az eskütszékkel kormányozni nem lehet, mert általok a nép bíraskodik. Ezen ellenvetést nemzetek példája czáfolja meg, melly bizonyítja, hogy alkotmányos kormány népbíraskodás mellett mindenkor fenállhat. Nálunk a törvényhozó hatalom fejedelem és nemzet közt meg van osztva, a végrehajtó hatalom a nemzet örökösége mellett illeti a fejedelmet, a bíraskodásban eddig a nemzetnek igen csekély része volt, mert a megyei törvényszékek ítéletei felebbviteli bíróság vizsgálata alá terjesztettek; illő tehát, hogy a bíraskodás a fejedelem örökösége alatt a nemzetre bizassék. Végül szóló a fentebbieket rövid kivonatan ismételvén, beszédét Merlinnek, az eskütszék egyik ellenségének, ezen nyilatkozatával végzé: „legyünk igazságosak az eskütszék hibái, kicsapongásai iránt; igaz, hogy sok bűnös menteték fel az eskütszék által, de ártatlan két általuk soha sem omlott. — Ezen előadás után két megyei követ nyilatkozott röviden, egyik pártolva, másik ellenve az eskütszékkel. Ezen kettős rövid nyilatkozat után pedig más két megyei követ hosszabban mutogató az eskütszék behozatalának czélszerűtlenségét. — Az első nem tagadá az eskütszék jó oldalait, de még sem látja azokat olly rózsafényben, mint némely előtte szólók. A mai tanácskozás főkérdése: be illik-e az eskütszék eljárás alkotmányunk intézetei közé? 's vajjon az állandó bíróság az országos választmány által ajánlott alakban olly veszélyes-e, mint némelyek hiszik? Az ajánlott állandó bíróságnak az vettetik elene, hogy az országos választmány többsége a bizonyítási rendszerben kereszte az igazságot; ez nem áll, mert azon választmányi többség egyik rendszerhez sem kötő szorosán magát, de gondosan ovakodott, hogy a bíró el ne ítelhesse azt, ki ellen legkisebb bizonyosság sincs, 's viszont fel ne menthesse azt, ki ellen erős próbák harciznak. Törvényszékeinknek azon visszaéléseit, mellyek a közelebbi időkben történtek, szóló is sérelemnek tartja, de azt hiszi, hogy visszaélések eskütszék által is elkövethetők; a fölhevült nép is kimondhatja a bűnösöt az ártatlanra ép olly könnyen, mint

az állandó bíró, mellynek függetlensége felett ma már hatalmas közvélemény örködik. — Az eskütszék szülő alkotmányunkba sem tartja illeszthetőknek. A perbefogások körét eddig közgyűléseink tölték be, 's ezen változtatni nincs ok; tehát csak a tény és törvény alkalmazás iránt kell rendelkezni, 's ez czélszerűen megtörténhet az eskütszék behozatala nélkül is, mellyek a mellett hogy a különvéleményben ajánlott választás által természetökből kivetkeztenek, még a korteskedések, 's általuk a megyei kihágások számát is szaporítják, 's ha igaz, mi a mult napokban mondaték, hogy tisztujtásaink három évenként polgárháború kíséretében fordulnak elő, ezen polgárháború az eskütszék behozatala után minden évben elő fogna fordulni az eskütszék választásakor. A nemesek körében állítandó eskütszék pedig a privilegiált bíróságnak egy új egészen ismeretlen nemét állítaná fel, melly nálunk azt is megkiváná, hogy a nyelvkülönbség akadályainak legyőzésére eskütszékünkön különös tolmácsokat tartunk, kik a bűnösök szavait magyarázgassák a bírának. A rajna-melléki porosz tartományokra történt hivatkozás reánk nézve legkisebb erővel sem birhat; mert minden nép bir ösztönnel, vonzalommal a szabadság iránt, melly legforróbb ott, hol a szabadság hiányzik, mint p. o. a Rajna mellékén, hol ennélfogva szükség van, bizonyos szellentűkre, mellyeken a szabadság ösztöne kipárolgjon; minő ott az eskütszék; nálunk a szabadságnak elég csatornája van 's illy ventilekre szükségünk nincs, 's könnyen ugy járhatnak velők, mint azon gazda, ki mindig új vállalatokba fog a nélkül, hogy a meglévőket illőleg felhasználná, ekép költségeit örökösen szaporítván, magát rontja. Másik ellenzője az eskütszék behozatalának a bírói intézeteket nem politikai czélok elérésére, hanem az osztó és büntető igazságok kiszolgáltatására kívánja használni; különben a bírói hatalom politikai czélokhoz fogalá rendeltetni, melly veszélyes. Az eskütszék intézet, mig alkotmányunk inkább a rend, mint képviselet eszméjén alapul, 's mig a közszellem jelen állapotában marad, időelőtti tervnek tartja, melly a többi reformkérdések jövőjét veszélyezteteli. Az eskütszék ellen tehát elméletben nincs kifogás, csak az országos választmány kevesebbségének külön véleménye ellen, melly az országos választmány ülésére későn adatván be, tárgyalás alá nem vétetheték. Az eskütszék egyszerű polgárok, nagy számmal visszavethetők, kiknek hivatásuk itélni a tény felett saját belső meggyőződésük szerint, 's ítélet után ismét vissza lépni a nép soraiába. Eskütszékben tehát nemcsak becsületesség, de érettség is kívántatik. Az első kéllékkel az egyszerű polgárok szintolgy mértékben birhatnak, mint a tanult bírók, de már az érettségre nézve Európának minden nemzeti szükségesnek találták bizonyos képességet határozni, melly censushoz és nem születéshez kötöték. Nálunk census nem lévén, nem szemelhetni ki a nép közül azokat, kik eskütbírói képességgel birnak. A különvéleménye végett 24 évet és 100 fnt. jövedelmet kíván. De a mellett, hogy igazságtalan, politikai jogokat jövedelem után osztogatni, az ajánlott öszveírásnak nálunk biztos alapja sincs, egyedül önkényre kellene azt bízni. Ezen öszveírás olly emberek keverékéből fogna állani, kik fogalmakban, érettségben egymástól annyira különböznek, hogy a jurynek csak torzképét állítanak ki. Ha például egy eskütszékben nálunk 8 jobbágy, 2 haszonbérő, 1 korcsmáros és 1 földes ur ül egybe, ez utóbbi eldöntő szavazattal bir a többiek felett; vagy ha mind jobbágyokból fog állani egy eskütszék, ez az uradalmi hajdu, tisz vagy földes ur felett, boszúból is elmorogja a „bűnös“t, vagy félelemből el fogja mondani a „nem“-et. A nemes eskütszék pedig nemtelen haragból 's irigységből könnyen kimondják; a bűnös szántóvetőink között alkalmas eskütszék találni csak szép álom, mit az élet kinevet, mindaddig mig a képviseleti rendszer köztünk életbe nem lép, mig honunkban szabad közép rend nem lesz, melly nélkül jury fen nem állhat, 's szántóvetőink — a földes-ur 's megyei tartozások miatt örökös faggatásoknak levén kitéve, — függetlenségre nem vergődhetnek. Ezen kicsapongásokért azt fogjuk talán neki a jury behozatalával mondani: van nekünk könyvünk, melly eddig idegen nyelven volt ugyan írva, de most magyar nyelven folytatattik, ezt „corpus juris“-nak nevezzük, ebbe fogjuk iktatni, hogy ti jobbágyok ezután részt vegyetek a bírói hatalomban, ha nemes uraimék megválasztanak. Mire ök azt fogják választolni, hogy ez által csak megmutattatik nekik azon jog, mellyel ök nem élhetnek. Azon megyében például, mellyet szóló képvisel, a különvéleményben felállított képességgel körülbelül bírni fog mintegy 300 nemesember és 3000 adózó, 's legyen bár ezen 3000 a 300 nemesnél sokkal vagyonosabb és értelmesebb: az eskütbírakat a közgyűlés egytől egyig a 300 nemes közül fogja választani. Ezáltal tehát a 3000 adózónak semmi valódi jogot nem adunk, csak kívánságokat ébresztünk bennök, miket

ki nem elégíthetünk, 's így szinlett jogokkal ruházván fel olly tettekre ingereljük, mik a nemesi kiváltságokat könnyen lerombolhatnák. Illy intézkedés nem csilapítja a születési jogok által támasztott keserű érzelmeket az adózókban, de törvényküli uton ragadtatja meg általuk a jogokat, mikben törvény útján nem részesülhetnek, holott physical erőre bízni azt, mit a törvényhozás meg nem adhat, ellenkezik magával a szabadsággal, 's könnyen megtörténhetnék, mikép a milliók még jövő országgyűlésig sem fognák tűrni, hogy néhány százezer nemes öket kijátsza. Bölcös törvényhozásnak kerülni kell az illy ingerleket. — A különvélemény szerint pártok választanak az eskütbírakat, kik ennél fogva párt emberei lévén, választóikat más szemmel néznék, mint más párt embereit. A javasolt választás az eskütszéknek legfényesebb oldalait borítja homályba. Végre szóló felhitta a KK. és RRket, hogy, ha akarják a büntetőtörvénykönyv behozatalát, ne gátolják olly intézetek behozatala által, mit a közvélemény már először visszautasított, mi ha elfogadtatik is, csak a nemesség körében fog felállítatni, 's így az igazság kiszolgáltatását biztosítani nem fogja. Szóló nem akarván kitenni magát azon vádnak, miszerint elmondathatnék: sokat kívántak, hogy semmit se kapjunk: az eskütszék behozatalát ellenzi. A következő szónok az eskütszék mellett emelte szavát, abban egyetértvén az előtte szólóval, hogy jogintézeteket politikai czélok véggett fölláítani nem lehet, de beszéde többi részére megjegyzé, hogy abban a nagyszerű tárggyal ugy bánt az érd. követ, mint egy szép képpel, mellyet elébb szét tép 's azután kérdi: ez-e azon gyönyörű kép, melly tetszésteket annyira megnyeré? Mi — mond szóló — a piramis alá állunk 's ugy csodáljuk azt; az érd. követ pedig száz mértföldnyi távolságban kérdi: micsoda kis pont az? A tárgyra térve 3 nemét különbözteté meg a rendes bírának, az örökös, koronkint választható és eskütbírakat. A két elsőhez könnyen elvezeti az elmélet azt, ki nagyon fél a pártoskodástól; de az eskütszékhez elmélet útján el nem juthatni, mert az, az élet találmánya, 's hogy valaki megkedvelhesse, szükség bízni a józan észben és ismerni az életet. A bírói legfőbb kéllék, a függetlenség, kéllő mértékben csak az eskütszék intézetben talalható fel; mert azt örökös bíró a végrehajtó-hatalom kezében van, a koronkint változó választott bírák pedig a választó pártok bábjai; az eskütbírák ellenben függetlenek mindenfelől; mert öket a törvény jelöli ki, e mellett megvesztegethetlenek. Magas jellemekkel ugyan mindenütt lehet találkozni, de ezek az örökös és választott bíráknál csak kivételek 's nem szabályszerűek; ellenben néha az eskütszék is botlik, de ez hasonlól csak kivétel. Az örökös és választott bírák a megvesztegetésnek ki vannak téve mindig, 's bár a nyilvánosság rájuk nézve nagy tartaléka az igazságtalanságnak, azonban az csak felfedezheti az igazságtalanságot, de meg nem gátolhatja. E mellett állandó bíróságnál a visszavetési jognak helye nincs, holott érdekében áll az igazságszolgáltatásnak, hogy kit a vádlott ellenségének hisz, azt a bíraskodástól elmozdithassa. Az eskütszék ellen mit sem bizonyít az, hogy az állandó bíráknak több tudományuk van; mert az ítélet hozatalára tény kérdéseiben elegendő közönséges ember-értelem és becsületesség, mert e kettő szerez meggyőződést a tények iránt 's nem tudomány. A bűntények feletti ítéletnek szükség meggyőződésen alapulni; mert czélszerű bizonyítási teoriát felállítani az esetek kimeríthetetlen különbsége miatt nem lehet, egy angol számítása szerint csak a lopás eseteinek elszámolására 20 millió kötet kívántatnék. Meggyőződést kell tehát a bizonyítási szabály helyébe állítani, de ezen meggyőződés legyen az eskütbíráké, kikben sokkal több kezesség van a visszaélés ellen, mint az állandó bírákban. Eskütszék — elleneinek elismerése szerint — sem ontott még ártatlan vért, mit az állandó bíróságról baráti sem mernek elmondani. Ellenvetetik, hogy mivel az eskütszék ítéletei szabályhoz kötve nincsenek, bennök nincs egyformaság: ez tagadhatalan, de annál több igazság van bennök, mi egyedüli főkélléke az ítéletnek. Ellenvetetik, hogy az eskütszék a bűnösöket nagy számban felmentik a büntetés alól; ezt statistikai adatok is megczáfolják; mert Parisban, hol az állandó bíróság a vádlottak egy harmadrészét mentette fel, az eskütszék egy negyedrésznél többet fel nem mentettek. De a francia forradalom tribunaljai egyetlen vádlottat sem mentének fel, 's még sem jut eszébe ezért senkinek azokat magaslatni. Gáncsolják némelyek a felebbviteli hiányát az eskütszéknek, holott a szóbeliség sokkal több garántiát nyújt a vádlott biztonságára minden felebbvitelnél. Felhozatik a jury ellen, hogy az eskütszék nem érzik magokat törvény által kötelezve; de érdekekben állván a társasági rend fentartása, ezen ellenvetés esete csak akkor fordul elő, midőn a bünt.törv.könyv ellenkezik a nép erkölcsével, mellyhez kell

alkalmazni a bünt. törvények rendeleteit. És vajjon, melyik tett inkább emberileg, az angol törvényszék-e, midőn két font sterlingre halált mondott, vagy az angol jury, midőn átlátva a rémítő aránytalanságot bűn és büntetés közt, inkább a bünt. takarta el? Sz. követe ellenetét, hogy az eskütszék nálunk nem lesz „judicium parium“ ha a nemesség köréből fog az felemelkedni; ez ugyan ellenkezik a jury természetével, de azért az egyenlőség eszméjét nem kell túl vinni, mert majd oda talál vezetni, hogy itéljen tehát pap a pap felett, mesterember a mesterember felett, asszony az asszony felett. Az érd. követnek minden nehézségei eloszlanak, ha megállapítatik, hogy minden választó bírjon esküttképesseggel. Egyéb-iránt Sz. követe népiránti véleményével örökös „circulus vitiosus“ban forog; ha népbiróságról van szó, népképviselést kíván; ha ez sürgettetik, szűk rámat akar, melyből a nép kiszorul; beszédében a nép mindig ott van, de javaslatából mindig kiesik. Ha van alkotmány, melybe az eskütszék beszéhető, leginkább a magyar az; mert a táblabírói testület 's a külföldi eskütszék közt nagy hasonlat létezik. Ne neveztesse a táblabírák főispánok által, ne kívánassék bennök tudományosság, legyenek recusálhatók, 's kész az eskütszék, melyet a szabadság ösztönét elpárologtató ventillnek tekinteni éppen nem lehet, mivel eskütszék által a szabadságot csak bevinni lehet valahova, de elpárologtatni nem. Az eskütszék hasznai nagyok és lélekemelőek mind a népnevelésben, mind a szabadság ótalában; terjesztik a jog és rend eszméjét, ébren tartják a kötelesség érzetét, és bátorságot öntenek a nemzetbe, nem engedik a hatalomnak az ártatlant áldozatul kiválasztani a nép közül, ezért nem engedték meg önkényes uralkodó által még sehol annak behozatala. A múlt századokban szabadságunknak őrre vala a megyei szerkezet; ha ehhez csatolják még az eskütszék, nemzetünknek temetője hazánk lehet, de szolgálk hazája nem. Szóló kívánta e nagyszerű tárgy életbe-léptetésének kérdését megfajtás végett a büntető törvényjavaslat készítésében részt vett, jelenlevő alsó táblai tagokra bízni, hogy a kérdés minél előbb megoldván, kerületi tárgyalás alá terjesztessék. Végre más m. követ az eskütszékkel azon két feltételt alatt pártolá, 1) hogy a kisebb kiterjedésű megyékben az eskütszéknek a különvéleményben javasolt száma felényire szállíttassék le, 's az eké megkevesbedett eskütszék két részre oszolva félvenként bíráskodjanak; 2) hogy 200 pft jövedelem határozassék el eskütszék képességül. — A tárgy mai napon nem döntethető el.

Januar 27kén LXXXVIIk. orsz. ülés egyedül a m. FÖRRkél (d. e. 12 órákor.)

Egy küldöttség a t. KKtől és RRtől áthozta a m. FÖRRkhez a katonai élelmezés és szállásolás tárgyában munkálatot, 's az e tárgyban ikenetét a KKnak és RRnek, és egyszersmind ez alkalommal átnyújtotta nádor ő fonségének az eszék-vukovár-fiumei vasut tervét. — Ezután egy m. gróf felszólt, mondván: Noha szólonak nincs szándéka ő fonsége elnöki jogait korlátozni akarni — 's szóló benne teljes bizalmát helyezi: de miután a m. FÖRRkél szinte 6 hétig ülés nem tartatott, ezen hosszas elhalasztás ellen kénytelen szóló felszólni, 's nehogy ebből jövőre e tábla jogainak esonkítása következék, ellene óvását nyilvánítani, mely óvását a felszólnak a jobb oldalon ülő m. földi tagok mindnyájan köz felkiáltással magokéva tevék. Erre ő fonsége kijelenté, hogy, miután ezen elhalasztás okának alapja a FÖRRk. előtt tudva van, 's abban e tábla többsége, ha nyilván nem is, de hallgatóság megegyezett, itt elnöki önkényről szó nem lehet. Egyébiránt — mond ő fonsége — e mai ülés tárgya a június 20kai alsó táblai, horvát követek szólását illető határozat tárgyában kelt k. k. leirat felírás 's ikenet levén, azt az itélő mester ezennel fel fogja olvasni. Mi meg is történné, nádor ő fonsége: Miután a körülmények változtak, reményleni lehet, hogy a t. KK. és RR. e tárgyat illetőleg egészen más utat fognak választani, — 's annál fogva jónak látná ő fonsége, hogy a szóban forgó felírás javaslat minden tanácskozás nélkül a KKhoz és RRhez átküldeték. Ezen jelentésére ő fonségének egy m. gr. 's főispán: Szóló ugy veszi a dolgot, miszerint viszonyos kötelesség az, hogy a m. FÖRRk. a t. KK. ikenetére válaszoljanak, valamint, hogy a t. KK. is nekünk feleljenek, 's ezért bátor szóló ezen tárgynak minden tanácskozás nélküli visszaküldése ellen felszólni. Nem kezeskedhetik — mond szóló — senki róla, hogy a t. KK. ezen módosításra reá fognak-e állani vagy nem? — 's akkor mi fog történni? mert joguk van ezen repraesentációt, így a mint most áll, visszaküldeni. — Egy ország zászlósa: Ugy értette ő fonsége indítványát, hogy a tárgy érdeméhez szólhatásra a tábla minden tagjainak joga ezáltal fenhagyatik, 's így nincs praesumálva a m. FÖRRkék véleménye, 's ezen ikenetet nem írásban,

hanem szóval kívánna a t. RRhez átküldetni. Ő fonségének az országbíró ő exca által módosított ajánlatában a m. FÖRRk általános helybenhagyással megegyezni méltóztattak. Ezután ő fonsége kijelenté, hogy fentebbi ajánlata által csak a FÖRRben helyezett bizodalmat akará nyilvánítani, a m. FÖRRnek tudokra adni méltóztattak, miszerint a következő ülésekben a t. KKtől átküldött tárgyak sorszerint fognak felvételni. Ezután a mai ülés kezdetén a t. KKtől áthozott katonai élelmezés 's szállásolás tárgyában ikenet elvástatván fel, 's köz-iratra boesáttatni rendeltetvén, nádor ő fonsége az ülést elosztatta, 's a m. FÖRRk hangos éljenei által kísértetve hagyta el a terem. —

Országgyűlési rövid közlés.

A jan. 27kén tartott 148d. kerületi ülésben előzőleg felolvasott a városok ügyében munkálkodott választmány véleményes jelentése, melyet ez Zilah városa folyamodásának következtében adott. — Erre folytatott a multnap félbenzakadt tanácskozás az eskütszékéről, 's miután e napon még 5 szónok nyilatkozott az eskütszékkel elfogadása mellett kettő pedig ellene, szavazás sürgettetik, melynek eredménye az lön, hogy az eskütszék behozatála 7 szótöbbséggel megállapítaték. Mellette szavaztak: Ung, Szatmár, Szabolcs, Gömör, Borsod, Bereg, Heves, Ugoeca, Bihar, Csongrád, Békés, Csanád, Torontál, Pozsony, Arad, Nyitra, Vas, Nograd, Zala, Komárom, Bars, Somogy, Hont, Győr, Zólyom, Pest, Tolna megyék; ellene pedig: Zemplén, Abauj, Sáros, Szepes, Marmaros, Temes, Brassó, Soprony, Trencsen, Liptó, Veszprém, Baranya, Fehér, Esztergom, Mosony, Arva, Bács, Turóc, Posega és Szerém. — Nem szavaztak Torna és Verőce. — Továbbá elhatározatott még 16 szótöbbséggel az eskütszékí bírák osztály-különbőség nélküli választása, 's a javaslatkészítéssel ennek mi módon leendő életbeléptetése iránt a bünt. törv. könyvi munkálat kidolgozásában működött követ urak bizáltak meg.

Megyei 's más vidéki közlés.

*** Sopronyól jan. 23. Tegnap kezdett ez évbni első elégnépes közgyűlésünket legnemesebb szellem lengvén át, örömmel közöljük ha csak röviden is egykét érdekesebb határozatát. Első tárgy elnöki előadás vala, a mult-évi közigazgatás minden ágairól; 's ez különösen az egészségi állapotról, az adó pontos befizetéséről, rabok statisticájáról és utakról teljesen kielégítő: mert istennek hála! dögvész, 's egyéb veszélyes nyavalya, sem polgártársaink, sem pedig marháink közt nem mutatkozott. Adóozink nemcsak egész évi adókat (mely még az 1836ki országgyűlésen leszállított portákhoz képest is felesleg terhelő) hanem még előbbi tartozásukból is 15,000 p. fnál többet lefizettek. Rabjaink száma, két száz ezert haladó népességünk arányában, 143 egész évre még tűrhető. Hazánkban a közlekedési kelleketek tekintve Soprony megyének országos utai, a legjobb utakat tartó megyékével vetélkednek: pedig terjedelméhez képest 57 — 60 mérföldre majd nem minden mérföldre 3000 ölnyi; különösen a Horvátország felé vonuló posta-utban eső kőszegi dombnak fojtós meredekségét mérséklendő, tekervényes átmenetet tervezett, 's ennek kivitelére temérdek munkát fordított, de még eddig kötelelességre nem hozathott. — Megyénk lakosai (talán a keleti fajnak nem kevés nyugotivali keveréke miatt) mozgékonyabb levén más vidékbelieknél; de talán, a csekély hasznót mutató transito-kereskedésünk is élénkebb közlekedésre izgatván őket, sok lovat tartanak, 's ezek nemesítéséről is több angol, és más jeles származatu maglovakat szerezvén, ns. megyénk különösen gondoskodott. 'S ennyit vázlatban beléletünkről. — Országgyűlési követeink tudósítását, mint a szeretett haza közös érdekeit tárgyalót vevők most szemügyre, 's az ebéli tárgyakkal foglalkozó választmányunk jegyzőkönyvét is felolvasatván, ennek nyomán kezdünk tanakodni. A népnevelés üdvös tárgyában célszerű intézkedés levén most az országos egyik választmányának feladata, ennek munkáját 's kívánatát terjeszték fel követeink közgyűlésünkre, 's diesőségére e ns. megye adózni vonakodott KK. és RRk. legyen mondva, egy szív, egy lélek ajánlkozott az egy millió pf. örömmeli viselésére; mert hiszen ember levén fő kincse az országoknak, annak valódi emberré képezésére minden áldozat csekélység! Elfogadja tehát megyénk a felállítandó népnevelőket-képző intézeteket, 's ezekhez számítani ohajtván a már némely megyés püspökök és káptalanok hazafüi buzgóságából alapítottakat, 's az ő felsége királyunk által csak nem rég ajánlottakat; hanem az országos választmány véleményétől egészen eltérőleg: t. i. a népnevelőket képző intézeteket, minden legkisebb tekintet nélkül a különböző vallásfelekezetekre közöseknek ohajtták. 'S ez ohajttáknak elfogadása több óráig tartó vitakozás eredménye lön. Egyik rész az orsz. választmány véleménye szerint elkülönözve kívánta leendő néptanítóit képeztetni; mivel lehetlennek találá, hogy a módban megegyezzenek, kik elvben különböznek; 's e részen állott a jelen volt egyházi rendnek néhány tagja. A másik eldöntő rész hazafüi szempontból valamint érdekekben, ugy szívben is egyesíteni akaryán a hon

polgárait, ezen egymáshoz-közlekedési alkalmat éppen a néptanítóknál szeretné foganatosítani. A vitakozás tárgyának fontosságához képest, illedelmesen, legkisebb keserűség nélkül folytattatott, 's ohajtható, mindennemű megyei tanácskozásoknál illy higgadt kebel, 's illy viszonyos méltányosság. Husárt szabályozván, azt előbbi 14 k. nál meghagyók, mivel hízott és sovány marháink egyenlő értékben állanak. A törvényszéki fizetéses táblabírókat is, mint eddig szokásunk tartá, első ezen évi gyűlésünkben megválasztottuk, 's az időben nagyon haladván, egyik táblabíránk igenis figyelemre méltó indítványát, hogy t. i. törvényszéki táblabíráink uriszékeken ne bíráskodhassanak, másnapi tanácskozásunk tárgyául tűzvé ki, eloslánk.

⊖ Nagy-Becskerek december végén. Régóta érzék városunk nemes-érzelmű polgárai azon hiányt, melynek helyreptótlása csak a szerény és szilárd akarat műve lehetett; — rég sejdíték gyermekeik nevelésbeni hátramaradásuk okát — 's ez: egy rendes tanoda hiánya. Ugyan is a tejjel 's mézzel folyó magyar kanahánban az egy Temesvárt egyedül szerencsésíték a szelid muzsák életadó műhelyökkel *); a gazdag Torontál pedig 's az egész végvidék vagy csak messze távolítani kényserült benszülöttit nevelés 's oktatás iránt nagy költséggel — vagy ennek hiányával itthonos elemi 's nemzeti iskolák végeztével őket a további tanítástól megfosztani; 's nem volt e ez vétek? nincsenek-e itt is olly jeles és kitünő elméjű fiak, kiknek további nevelésük nagy diszére szolgálna nem egy városnak — de egész hazánkban is? Ezt jóvá tehetni, 's egy Gynnasiumot alapítani ügyekeztek már néhány év óta némelyek; azonban mint minden kezdet nehéz, ugy nehezült ez nem más okból, mint éppen a szerencsétlen városunkban olly annyira divatozó egyenetlenség vagy is egyenetlenség tekintetéből. Okait valamint forrásait ezen valódi rosznak részletesen előadni nem szándokom, csak azt érintem meg, hogy ha minden legesekeleyebb gáncstól is magunkat hátráltatni hagyjuk, czélt ritkán, vagy soha sem érendünk. Pénz ezen első 's legszükséges eszék minden kiviendő czélnak — polgáraink szent ohajttasukat nem gátlá, nem is gátolja, mert van alaptöke olly erős, mely örök időkre 7 egyének (1 director, 's 6 tanító) összesen 2500 pft. évenkénti rendes fizetést — az épület jó karban fenntartására, valamint idővel lényegesebb újítására szinte évenként 200 pft. kamatoz — 's még e fölött az iskola felállításához is 10 ezer pft. al járul, mely alaptöke csak kevés perec alatt néhány polgár aláírásából 3 ezer pft. szaporodott. Már pedig hol van, 's hol volt csak egy tanoda is, melynek alapítására első lépéskor illy biztosítéka volt? Tudván polgáraink e biztosítékok, elég erősöknek is vélvén magokat a többi szükséges rugony előállítására, bizván a gazdag torontáli szépbirtoku földesurak ajánlataiban — kérelemmel járultak a helybeli városi tanácshoz 's sürgették a Gynnasium alapítást; hajlott a ns. Tanács e szent ügynek pártolására, és egyezkedés, értekezés, valamint az ügy eldöntése végett egy 's zagedi Piaristák egyesneiből elhivatott (t. P. Gruber József ur jelent meg), kivel rövid értekezés után csak ugyan dec. 16án ns. városi tanácsunk határozata lön: egy 6 iskolából álló 's a Piaristáknak átadandó Gynnasium alapítása. Szívünk örült ezen olly csendes és minden ellenállás nélküli, mindenkoron dicsérendő határozatnak, nem is hiányzott egyéb, mint az idő rövidség miatt csak későbbi órákban készitendő, 's aláírással örök időkre megerősítendő szerződés; határozattá lön egyszersmind fülünk hallatára, hogy másnap, azaz dec. 17én a délelőtti isteni szolgálat után 11 órákor egy választmány által készített ez ügybeni szerződés ünnepélyesítetni fog. Azonban mit a Tanács a tanácsteremben délelőtti olly dicséretesen mindnyájunk öröme határozott, azt egy kávéházban, vagy utcán összeállott egy 's más egyén — nem akarjuk hinni: némely előbbkelők unszolására — eldönteni, megsemmisíteni akará; de hiszen ezeknek képzelmök sincs egy közakarattal kimondott végzésnek erejéről! Összesereglenk a határozat szentesítésére csakugyan dec. 17én. 'S ime nem csekély álmétkodásunkra kelle hallanunk egy bizonyosnak ellenszegülését, — egy bizonyosnak, ki tegnap maga is részt vón a tanácskozásban, valamint a határozatban. — 'S ugyan miben állott ellenetése — mi volt aláírástól vonakodásának oka? Halljuk!! az, hogy a tegnapi tanácskozásban a nemáczi polgárok levén jelen, a nélkül, hogy a ráczkiak valamit is tudtak volna felőle. — Igazán, nem tudtam: boszankodjam-e vagy nevessek magam is ez idétlen szavakon; hisz akkor a terem ajtai mindenkinek nyitva voltak, 's ki oka, hogy nem tetszett ő kégyelmöknek megjelenni; vagy nem tudták? hát mikép tudták délután a határozatot eldönteni akarni?! hogy némely az ugynevezett német pol-

*) Van még Lugoson (Krassó megyében) iskola, de szinte messze, és a Bácság másik végén. —

gárok közül jelen volt — 's némi részt vőn a tanácskozásban, mint mondják — csak különös engedelem volt, 's ezen engedelem mindenkire terjedett; tetszett volna ő kegyelmőknek is megjelenni, legalább hallották volna a legszébb rendben végbement határozatot. — Mi lőn vége? Tudá, igen jól tudá a tanács elnöke t. Csörgeő Antal ur tisztét, az ugyanis csak helyesített aláírástól vonakodót — csak ismét helyesítette, a szerződés szentesítetett. Lesz tehát N. Beeskereken Gymnasium, lesz, bármit forraljanak némely hidegszívű, nevelést gátolni akaró elenkek is. — T. G.

Külföldi hírek.

Szerbia. Itt nemrég öszveesküvés jött létre, melynek célja a fejedelem megölése volt, mit a három király napjára nyílt ég alatt tartatni szokott víz-szentelés alkalmával akartak véghezvinni, ámde a részesei egyike jó előre figyelmeztető a fejedelmet, minek következtében több elfogatás történt, 's a szendrői (smederovoi) püspök is, ki az öszveesküvésben szinte részt vőn, öngyilkosság által végző a felfedezés hírére életét. Vajjon Milos, vagy Mihály érdekében működtek-e ezen öszveesküvetek, még nem tudhatni.

Spanyolország. Barcelonai tudósítások szerint de Meer báró bánásmódja oly bizalmat gerjeszt Cataloniában, hogy e fontos tartományban mindinkább fel kezd virágozni az ipar és kereskedés; sőt a kereskedők megkínálták a tábornokot a szükséges pénzeszegekkel, melyek segédelmével katonaságát már minden szükségességgel ellátta. Vajha ez örvendetes változás ne csak mulkony legyen.

A madridi választási szavazatok mind a fővárosban mind a tartományban folyvást kedvezőleg állanak a progressisták részére; azonban Olozaga ezek közt legkevesebb, Arguelles legtöbb szavazatot nyert, de Olozaga is többel bír, mind a moderado-jelöltek bármelyike.

Henrik infáns, Francisco de Paula második fia nem régiben hajó-hadnagygyá nevezetvén most már ismét hajókapitánnyá mozdítatott elő. Jellemző azon szolgálati hódolata, mellyel a miniszteriumhoz írt levelében erejét a hazai hajóhad dicsőségére szenteli.

Campuzano, ki azelőtt Párisban és Bécsben volt követ, a III. Károly és catholikus Izabella egyesült rendeinek titkári hivataláról elmozdított. — Van Halen tábornok Belgiumból Párisba érkezvén, óvást tesz némely spanyol lapok ellen, mellyek őt Parsent gróffal szőtt öszveesküvéstől vádolják a jelen kormány ellen; a többek közt azzal támogatja védelmét, hogy Parsent gróftól személyesen nem is ismeri. — Olozaga Lissabonban lakik, 's úgy látszik, onnan távozni nincs igen szándéka.

A Don Lorenzo de Calvo y Mateo követ, 's az Eco szerkesztői ellen indított per alapjául leginkább két pap vallomása szolgál, kik azt állítják, hogy némely egynék neveik elhallgatása föltétele alatt jelenték be nekik a vádat, hogy az Eco és Espectador szerkesztői a Narvaez 's miniszterek leölésére koholt öszveesküvés fővezetői.

N. Britanniá. Jan. 13kán Dublinban az irlandi catholikus nagy gyülekezetet tartottak, mellyen számos tekintélyes személy, világi 's egyházi rendből vőn részt, sokan még Angliából is jöttek át. Elnök a dublini lord-mayor vala, ki a többek közt megjegyze: hogy Lyndhurst lord ugyan idegeneknek nevezte a parlamentben az ireket nyelv, vallás és vér tekintetében, de Peel kormányja úgy látszik még rosszabbul akar velők bánni, mint idegenekkel, mert ezek is bírnak angol törvény szerint azon joggal, hogy ítélő bírák fele földiekből álljon. Célja e gyülekezetnek az volt, hogy 11 catholikusnak a jury lajstromból lett kitorlesztése ellen ünnepélyes óvást tegyen. 'S végzés is lőn illy értelemben ő felséghez intézendő felírás. De sokkal érdekeseb e gyülekezetet folyama, hogy sem németlyeket különösen meg ne érintenék. A leghevesb szónokok egyike volt Lalor Shiel, ki a gyűlést összehitta, 's a többek közt mondá: életemben semmire nem voltam oly büszke, mint arra, hogy aze gyűléseim meghívást én irtam alá. Itt látatlanni idejét, hogy érzelmeinkről egy nagy népi demonstratiót tegyünk, 's érzelmeink demonstratioja egyszersmind hatalmunk demonstratioja. A nemzet mozgásban van, 's pedig igazságos ügyben; a tények mellettünk szólnak. Viszszautasítja azután azon kifogást, mint alaptalant, hogy ama 11 catholikus repealer létökre nézve záratott volna ki, mert nem mind a tizenegy részt vett a repeal-mozgalomban. Áttért ezután azon körülményre, hogy már az esküttek első összeratási lajstromán 63 egyén ravaszul elmozdított, kik között szinte harminczöt catholikus volt. Ezen pontokat egyenkint kívánta a felírásban megemlíteni, 's pedig minden túlzás és himzés nélkül, mert itt az egyszerű tény legszólóbban bizonyít. Igeré, hogy e dolgot a brit parlamentben is szóba hozza. Mondá még hogy a jelen főminiszter még alig volt nagyobb zavarodásban, minnőben nem sokára leend. Peel azt mondá, hogy Irland az ő nagy nehézsége; de ő azt találá, hogy Irland az

ő meggyőzőhellen leheltsége. Ezen zavarodását pedig előidézendi a 7 millió főből álló ir nép, O'Connell Dániel bátorsága, ékesszólása, 's megtörhellen lelkiereje, azonfelül saját kormánya alárendeltjeinek nyomorult fogásai. — Steele Tamás, a brit kormánynak irhoni testvérei ellen ezen bánásmódját beszéde folytában ördöginek nevezé. De főszónokul most is O'Connell Dániel tűnt fel, ki mindenek előtt kijelentvén, hogy ő mindenek fölött catholikus, a megjelenést szükségesnek tartotta, 's mint a catholikusok szószólója a mostani torykormányt alávaló kétszínüségéről vádolja; mert a többek közt maga Peel többször szentül ígerte, hogy a catholikusokra a főlzabadosításnak minden áldásait háritandja. A 11 catholikus kitorlésére megjegyzi, hogy a koronai ügyész szörnyü nagyságu vádiratában azt állítván, mikép 6,400,000 catholikus vőn részt a repeal gyűlésekben, ama kifogás tehát majd az egész irlandi catholikus népség esküttöréséből kizáratására szolgálhatna alapul. 'S már az eredeti lajstromról is elhagytak 35 catholikus; hol van itt — ugymond bánásmódi egyenlőség a többi vallásfelekezetekhez mérve? Séreleminkekhez ezzel újabb tény járult, minek következtében sokan, kik eddig idegenkedtek, hajlandók a nép pártjához csatlakozni. Mondá továbbá, mikép ő hiszi, hogy nincs már messze az idő, mellyben az angoloknak szükségök leend az irekre; nyerend is vitéz karokat 's bátor sziveket az irekben, de csak a viszonyos igazság feltétele alatt.

Jan. 15én vette kezdetét a statusper a dublini quensbench előtt, tömérdek sokaság jelenlétében. A vádlottak mind megjelentek. A jurytagok megeskettetvén felperesi részről előadatot a tizenegy pontból álló vád, mire a vádlottak nem vétkesít vitáltak. A királyi főügyész ellenben forma szerint előadá az öszveesküvéstől szóló törvényeket, 's megalapítá a vádat. O'Connell derült kedvü maradt, 's különösen az egész perre nézve azt jegyezte meg, mikép annak annyi fontosságot sem tulajdonit, mint egy szippantásnak; már pedig — ugymond — minthogy sem nem dohányszom, sem burnottal nem élek, képzelhetitek, mennyire fontos az előttem. A főügyész előadása még 16kán sem ért véget, 's folytatása 17kére maradt. Leginkább O'Connell beszédeiből kiszakított egyes helyek idézése nyújtják annak terjedelmét.

A kir. főügyész Smith 17én bevégző védelőadását. Egyszerű elsorolása volt az a tényeknek, mellyek a vádlottaknak vétkül rovatnak, minden szóoklati emelkedés nélkül. E szerint hiszik, hogy a vádlottak, ha nem itéletileg, de legalább szóoklatilag fényes diadalt nyerendnek. O'Connell Dániel fiát Johnt védelmezendi. 18án megkezdett a terhelő tanúk vallatása.

A statusperbe bonyolodott Steele nem csak az irhoni kancellárt, Plunkett lordot, hanem Wellington, Peel, Graham minisztereket, 's az angol lordkancellárt is tanukul hivatá meg ügyésze által.

Franciaország. A hadügyi miniszter legújabb rendelete szerint katonatisztnak nem szabad házasodni, hacsak a málka legalább 1000 frank évi jövedelmet nem hozományoz.

A válaszfelirati vitakozások folytában több módosítás javaslatot, nevezetesen a görög nemzetet, az oktatás ügyét, az uralkodó házat illető pontokra nézve. Beaumont hevesen kikelt, hogy némely legfontosabb kérdések a trónbeszédben meg sincsenek érintve. Thiers határozatlanságot vetett a kormány szemére. Újabb javítványi javaslatok a kereskedés, ipar és földművelés tárgyában tettek. Tocqueville azzal támadta meg leginkább a miniszteriumot, hogy az ország nyugalma iránt szerencse-kívánatokal fogad el, 's azt véli, hogy minden gonosz szenvedély lecsilapult. Ez ugyan lehetséges, ugymond; de nem enyésznek-e azokkal a jó iránti lelkesedések, 's nem léptek-e közönösség, síri részvétlenség a nemes gerjedelmek helyébe? A miniszterium mondja, hogy a nemzet nyugodt; ő pedig azt mondja, hogy elaludt, 's fölébredését rettegni kell. — Illy 's hasonló ellenvetéseket a miniszterek czáfolni ügyekeztek.

Molière emlékének felavatása, melly jan. 15kén ment véghez egészen hivatalos szint viselt; hatósági őrség által a néptömeg illő távolban tartatott. 12 órakor érkeztek helyszínre a hivataloskodó egyének 's követségek; a leleplezés szertartása majd két óra hosszant tartott a monodott több rendbeli beszédek miatt. Az emlékek átellenes ház, mellyben a költő 1673ban febr. 17kén kimult, veres bársonybul arany szegélyekre készült háromszoros kárpitozattal vala kidiszítve. Az emlék mintegy 59 lábnyi magas, a költő szobrát két emeletes talapzaton, mellyek felsőbbje csinos oszlopcsarnokot képez, ülő helyzetben ábrázolja, mellyet Seurre készite, a talapzaton álló két múzsa szobrai pedig, mellyek táblákon feljegyzve Molière minden munkáinak czimsorát mutatják, Pradier keze alól kerültek ki.

Az indirect adó 1841ben 715,673,000 frankot tőn, 1842ben 751,257,000 frankot, 1843ban 764,573,000re emelkedett. A J. des Débats úgy vélekedik, hogy e szám alkalmasint a legmagasabb, mellyet az indirect adózás jövedelmezhet, mi annál valószínűbbnek látszik, mivel már is esökkenés vehető észre némely tárgyakra nézve.

Németalföld. Az önkényes kölcsön 's a vagyonadót illető törvényterv nem igen pártoltatik a nyilvánosság organumai által. A vagyonadó mindig oly valami, mitől az emberek rendszerint irtóznak, azért, bármi szelid alakban tűnjék is fel, kedves sohasem lehet. A tervezett kölcsönre pedig a 3 száztulit keveselik; azért némely lapok felszólítják a kormányt, vizsgálná át még egyszer a tervezetet figyelemmel, 's hol mi javítandó van, ott segítsen; különösen gondoskodjék oly módrol, melly szerint az önkényes kölcsön kamatait 3 száztulinál magasbra emelhesse, mi által bővebb részvétre is serkentse a kölcsönözni akarókat, 's talán oly mértékben, hogy ama gyűlöletes vagyonadó egészen elmullozhatassék.

A lapokban soknemű nyilatkozatok olvashatók föld-birtokosok, kereskedők, gyárosok, tőzsérek, hivatalnokok részéről a tervezett vagyonadó ellen. Az e rendszabályt védelmezők igen gyéren tűnnek fel.

A néhai nassau gróf Vilmos király hagyománya nem 170, mint korábban híre volt, hanem 70 millió forintnyi értékűcsü.

Statistikai hivatalos jegyzékek szerint a lefolyt évben 2,957,473ra ment az ország lakosainak száma, 's így 24,695tel szaporadt a népesség egy év alatt.

Belgium. Az ország kormányfiaihoz nyilvános lapokban bocsátatott felszólítás, miszerint a nemzeti nyelvet mindenkép pártolni törekedjenek. A belga honfiak a francia nyelvnek túlyomó elhatalmasodását azért is kívánják gátolni, hogy az erkölcsiséget rontó francia könyvek özönének terjedését akadályozzák.

Egyesületi 's intézeti közlések.

A Kisfaludy-társaság közlése ns. Pest vármegye nagyobb teremében, februar 2. délelőtti tíz órakor fog tartatni. Tárgyai: 1) Az elnök megnyitó beszéde. 2) A titkok tudósítása a társaság múltévi munkálatairól 's pénztára mibenlétéről. 3) Esmék a magyar verstan átalakításához Schedel F. igazgatótól. 4) A magyar írók és irodalom Pesten ötven év előtt és most. Garay János m. tagtól. 5) Az élethőf. másodrangu költő pályamű. 6) A művészet kuforrásai, elemei, kellekei, és viszonyairól az élethez. Szontagh Gusztáv m. tagtól. 7) Tündérvár, novella b. Jósika Miklós elnöktől. 8) Jelentések az 1843/4 jutalmakról. 9) Új jutalomtétélek kihirdetése. Megjelenés szokott öllözetekben. Asszonyosságoknak külön hely leszen felartva a teremben. Pesten jan. 30. 1844. Erdélyi János titkok.

A pesti műegyesületnek a prágai műegyetemtől kicserélt, 's az utolsó sorsolásnál kijátszott prágai műlapok most jutván kezeihez, — azon t. cz. egyesületi tagok, kik az említett sorsolás alkalmával prágai részvényt, és az után eső műlapot nyertek, ezzel tisztelettel kéretnek, hogy azok átvételéről az egyesületi pénztárnok, Klausz A. L. urnál, a városi színház épületbeni tükörtárban intézkedni ne terheltesse. Közli Ritter Sándor egyesületi titkok.

Hírlapi kalászkok.

Jelenkor (8) Irányzikkében jeles értekezés közöltetik gr. Széchenyi Istvántól illy czim alatt: „Definitio.“ A ns gróf látván, mikép telekdijas eszméje sokkal kedvezőbbben kezd fejlődni, mintsem reményelte volna, ujra kilép, hogy eszméjét még tovább is taglalassa és fejtesse. Értekező gróf úr senkit sem kíván erőltetni az általa indítványozott terv elfogadására; de miután annyira jutánk, hogy hazánknek nemzeti és alkotmányos existenciáját különben már alig fogjuk megmentetni, mint csak úgy, ha szellemi törekvéseinknek anyagi alapot is szerzendünk, azaz: ha honunk anyagi jólétének megalapítására valahára mélyebben zsebeinkbe nyulandunk, szükségesnek véli, hogy előbb mind a száj-, mind a tett-hazafiak kiismertessenek, 's így a szájhazafiak is, a tett hazafiak is külön sorba állitassanak, „minthogy a haza egyedül csak így tudhatja meg: fiaik közül kire számíthat, kire viszont nem, 's ekép kik valók egyedül parádéra, és fogyasztásra, kik viszont munkára és kiállításra.“ Es ezen műtételre bizodalmasan fölszólítja hazánk minden politikai lapjainak tisztelt szerkesztősegeit. Valóban szerencsés egy politiai tapintat! az ég jutalmazza meg érte a nagy hazafi gróft. α.

Nemzeti ujság (8) Korunk ügyei rovatában R. Kovács Mihály bevégzi „Bankróli nézet“ czimű értekezését. α.

Szerkesztő: Szenvéy József.

